

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MEZINÁRODNÍCH VZTAHŮ

DIPLOMOVÁ PRÁCE

2014

Bc. Klára Trubačová

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE

Fakulta mezinárodních vztahů

Hlavní specializace: Cestovní ruch

Španělsko: ekonomika a postavení na mezinárodním trhu cestovního ruchu

Diplomová práce

Vypracovala: Bc. Klára Trubačová

Vedoucí diplomové práce: doc. Ing. Josef Abrhám, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „Španělsko: ekonomika a postavení na trhu mezinárodního cestovního ruchu“ vypracovala samostatně. Veškerou použitou literaturu a podkladové materiály uvádím v přiloženém seznamu literatury.

V Praze dne

.....

Podpis

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala doc. Ing. Josefu Abrahámovi, Ph.D. za trpělivost, cenné připomínky a odborné rady, kterými přispěl k vypracování této diplomové práce.

Obsah

Úvod	7
1. Mezinárodní cestovní ruch a jeho vliv na ekonomiku	9
1.1. Vymezení základních pojmů v cestovním ruchu	9
1.2. Postavení cestovního ruchu ve světové ekonomice	12
1.2.1. Statistické hodnocení vlivu mezinárodního cestovního ruchu na světovou ekonomiku	13
1.3. Současné rozložení a vývoj mezinárodního cestovního ruchu	16
1.3.1. Vývoj mezinárodního cestovního ruchu a hlavní regiony příjezdového cestovního ruchu	16
1.3.2. Hlavní výjezdové regiony cestovního ruchu	20
2. Ekonomická charakteristika Španělska	22
2.1. Základní charakteristika Španělska	22
2.2. Vývoj španělské ekonomiky před krizí a po krizi	24
2.2.1. Vývoj španělské ekonomiky do roku 2003	24
2.2.2. Vývoj španělské ekonomiky od roku 2004 po současnost	26
2.3. Teritoriální rozmístění ekonomických aktivit	37
3. Postavení Španělska na mezinárodním trhu CR	41
3.1. Cestovní ruch v ekonomice Španělska	41
3.2. Postavení Španělska na mezinárodním trhu cestovního ruchu	45
3.2.1. Příjezdový, výjezdový a domácí cestovní ruch	45
3.2.2. Vývoj příjmů a výdajů na cestovní ruch ve Španělsku	50
3.3. Hlavní oblasti koncentrace cestovního ruchu	53
3.4. Konkurenceschopnost cestovního ruchu	55
4. Ekonomika a cestovní ruch Katalánska	57
4.1. Základní charakteristika	57
4.2. Ekonomika	58

4.3. Cestovní ruch.....	63
4.4. Perspektivy rozvoje cestovního ruchu Katalánska	71
4.4.1. SWOT analýza	72
Závěr.....	75
Použitá literatura	77
Seznam tabulek, obrázků a grafů	81

Úvod

Situace Španělska byla v posledních letech velmi diskutovanou záležitostí, a to především z ekonomického hlediska. Na jedné straně má stabilní pozici mezi nejvýznamnějšími destinacemi světa dle mezinárodních příjezdů i příjmů a na druhé straně ji provází vleklé hospodářské problémy.

Do propuknutí světové hospodářské krize si Španělsko vedlo velmi dobře. Domácí produkce rostla, nezaměstnanost byla na stabilní úrovni a veřejný dluh vyjádřený v procentech hrubého domácího produktu klesal. Cestovní ruch vykazoval též pozitivní tendence ať už v oblasti mezinárodních příjezdů či příjmů. Tato krize však odhalila problémy, které byly doposud skryty.

Tato práce na téma Španělsko: ekonomika a postavení na mezinárodním trhu cestovního ruchu se pokusí sjednotit tyto dvě oblasti. Práce se zaměří na vývoj španělské ekonomiky v období po světové hospodářské krizi a s tím spojenými změnami v oblasti cestovního ruchu. Vzhledem k faktu, že vymezení tématu práce je velmi široké, je nutné provést zúžení zkoumané oblasti. Z tohoto důvodu bude cíl práce zaměřen na jednu z autonomních oblastí Španělska, kterou je Katalánsko.

Katalánsko bylo vybráno z toho důvodu, že patří k ekonomicky nejvyspělejším oblastem Španělska i oblastem s největším potenciálem mezinárodního cestovního ruchu. Avšak ani jeho hospodářská situace není v současnosti příliš povzbudivá a potýká se s podobnými problémy jako zbytek Španělska.

Cílem práce je zhodnotit vývoj cestovního ruchu v Katalánsku v období po světové hospodářské krizi. Jaký byl vliv krize na cestovní ruch a jaké změny v této oblasti nastaly. Zda měla krize negativní dopad na cestovní ruch a ten zaznamenává pokles jako ostatní oblasti katalánské ekonomiky či naopak může cestovní ruch pomoci Katalánsku dostat se z dlouhodobé recese.

Práce bude rozčleněna do čtyř základních částí. První kapitola bude zaměřena na vysvětlení základních pojmů z oblasti cestovního ruchu, vymezení důležitosti cestovního ruchu ve

světové ekonomice a určení hlavních regionů cestovního ruchu a jejich vývoje po hospodářské krizi. Záměrem kapitoly bude především objasnění poznatků důležitých k pochopení dané problematiky.

Ve druhé kapitole bude věnován důraz na ekonomiku Španělska. Kapitola bude zahrnovat charakteristiku Španělska jako země, přehled vývoje španělské ekonomiky od konce 30. let, současný stav ekonomiky zahrnující nejvýznamnější makroekonomické ukazatele a teritoriální rozmístění ekonomických aktivit. Cílem kapitoly bude určit dopad světové hospodářské krize na španělskou ekonomiku.

Třetí kapitola se bude zabývat postavením cestovního ruchu v ekonomice Španělska, zmapováním situace na poli domácího, příjezdového i výjezdového cestovního ruchu. Dále bude pojednávat o rozložení cestovního ruchu v rámci autonomních oblastí a konkurenceschopnosti španělského cestovního ruchu. Třetí kapitola by nám měla poskytnout odpověď na to, jaký vliv měla krize na cestovní ruch ve Španělsku.

Závěrečná část se zaměří na základní charakteristiku Katalánska, na jeho ekonomický vývoj v období světové hospodářské krize a jejím dopadem na cestovní ruch. V závěru kapitoly budou nastíněny možnosti budoucího směřování Katalánska a zhodnocení silných a slabých stránek, příležitostí a hrozeb Katalánska pomocí SWOT analýzy. Čtvrtá kapitola by nám měla objasnit hlavní cíl práce.

V práci budou využity především analyticko-syntetická metoda a komparace, která se v prvé řadě zaměří na srovnání ekonomického vývoje Španělska a Evropské unie a následně na porovnání vývoje cestovního ruchu v Katalánsku a Španělsku. Vzhledem k aktuálnosti tématu budou využívány zejména internetové zdroje a to předně údaje z mezinárodních organizací zabývajících se cestovním ruchem, statistického úřadu Evropské unie a ze statistických úřadů Španělska a Katalánska.

1. Mezinárodní cestovní ruch a jeho vliv na ekonomiku

V úvodní kapitole bude kladen důraz na vysvětlení základních pojmů z oblasti cestovního ruchu, se kterými budeme dále pracovat. Poté se budeme věnovat vlivu cestovního ruchu na světovou ekonomiku, nastínění vývoje mezinárodního cestovního ruchu a vymezení regionů mezinárodního cestovního ruchu.

1.1. Vymezení základních pojmů v cestovním ruchu

„Cestovní ruch se stal již neodmyslitelnou součástí dnešní moderní společnosti. V rámci cestovního ruchu se každoročně dává na celém světě do pohybu obrovské množství lidí, kteří zpravidla ve svém volném čase opouštějí dočasně místa svého stálého bydliště, za účelem rekreace, poznání, styku s lidmi a z celé řady dalších důvodů.“ (Indrová, 2007: 7)

„O cestovním ruchu je známo, že má výrazné ekonomické přínosy, je-li správně rozvíjen. Podílí se na růstu HDP země, pomáhá vytvářet pracovní místa, umožňuje zvýšení příjmů domácností, má výrazné multiplikační efekty apod. Na druhé straně má zřejmý sezonní charakter, znamená zátěž pro životní prostředí, podílí se na procesu akulturace.“ (Jakubíková, 2009: 11)

Složitost cestovního ruchu vyplývá z jeho postaty. Je jevem mnohostranným a průřezovým, který se stává stále významnější složkou spotřeby obyvatelstva a stále důležitějším faktorem rozvoje národních ekonomik i ekonomiky světové. Jelikož je jevem mnohostranným a zasahuje do celé řady odvětví, je velice obtížné zaznamenat všechny jeho dopady na ekonomiku.

Cestovní ruch je popsán mnoha definicemi, které jsou více či méně přesné a zohledňují různá hlediska. Za nejpřesnější definici, která sjednocuje všechna hlediska je považována definice Světové organizace cestovního ruchu (UNWTO), která cestovní ruch vymezuje následovně: „činnost osoby, cestující na přechodnou dobu do místa mimo její běžné prostředí (mimo místa bydliště), a to na dobu kratší než je stanovena, přičemž hlavní účel její cesty je jiný než vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě.“ (Indrová, 2007: 12)

Cestovní ruch dále můžeme rozčlenit dle místa realizace na domácí, zahraniční a mezinárodní. Domácí cestovní ruch je uskutečňován domácími obyvateli v rámci jejich státu. Nedochází tedy k překračování hranic. Naopak zahraniční cestovní ruch je spojen s cestováním a pobytem rezidentů v zahraničí. Rozlišujeme přitom příjezdový a výjezdový cestovní ruch.

V příjezdovém (aktivním) cestovním ruchu se jedná o příjezdy zahraničních návštěvníků do cílové země, jejichž výdaje se v navštívené zemi projevují v aktivech bilance cestovního ruchu, která je součástí platební bilance státu. Ve výjezdovém (pasivním) cestovním ruchu jde o výjezdy rezidentů do cílové země, jejichž výdaje se v mateřské zemi projevují v pasivech bilance cestovního ruchu.

Dále je nezbytné uvést, že v domácím cestovním ruchu nesmí pobyt mimo běžné prostředí přesáhnout dobu šesti měsíců a v zahraničním cestovním ruchu nesmí přesáhnout jeden rok. (Hesková, 2006: 27)

Mezinárodní cestovní ruch je velice široký pojem a tvoří jej příjezdový a výjezdový zahraniční cestovní ruch několika států či regionů. K mezinárodnímu cestovnímu ruchu se váží ještě dva pojmy a to světový cestovní ruch a cestovní ruch světa. Světový cestovní ruch zahrnuje veškerý cestovní ruch ve světě, při němž dochází k překračování hranic. Je představován souhrnem veškerého příjezdového a výjezdového cestovního ruchu všech států světa. Pod pojmem cestovní ruch světa rozumíme souhrn domácího a zahraničního cestovního ruchu všech zemí světa. (Indrová, 2007: 23)

Podle odhadů UNWTO se domácí cestovní ruch podílí na cestovním ruchu světa přibližně 80% a zahraniční přibližně 20%. (Hesková, 2006: 27)

V rámci přesného pochopení problematiky cestovního ruchu se uvádějí ještě dva další pojmy, jimiž jsou vnitřní cestovní ruch a národní cestovní ruch. Vnitřní neboli vnitrostátní cestovní ruch zahrnuje veškerý cestovní ruch na území určitého státu. Zahrnuje tedy jak domácí cestovní ruch, tak příjezdový cestovní ruch. Naopak národní cestovní ruch zachycuje veškerý cestovní ruch obyvatel určitého státu, tedy domácí a výjezdový cestovní ruch. (Indrová, 2007: 23)

Dále si definujeme dva základní pojmy z oblasti cestovního ruchu, se kterými se budeme setkávat v následujících kapitolách. Jedná se o pojmy stálý obyvatel, návštěvník, turista a výletník.

Stálý obyvatel neboli rezident v domácím cestovním ruchu je osoba, která žije v určitém místě nepřetržitě šest po sobě jdoucích měsíců, před příjezdem do jiného místa na dobu kratší než šest měsíců. V mezinárodním cestovním ruchu se jedná o osobu, která žije v zemi minimálně jeden rok před příjezdem do jiné země na dobu kratší než jeden rok. (Indrová, 2007: 13)

Za návštěvníka v domácím cestovním ruchu se pokládá osoba cestující mimo své běžné prostředí avšak v rámci své země na dobu kratší šest měsíců a hlavním cílem její cesty není výkon výdělečné činnosti. V mezinárodním cestovním ruchu je za návštěvníka považována osoba, která cestuje do jiné země, než je její obvyklé prostředí na dobu nepřekračující jeden rok a hlavním důvodem její cesty není vykonávání výdělečné činnosti.

Turista je v domácím cestovním ruchu osoba, která cestuje do jiného místa ve své zemi, než je její trvalé bydliště a obvyklé prostředí na dobu nepřekračující šest měsíců a v navštíveném místě alespoň jednou přenocuje, přičemž hlavním důvodem cesty není vykonávání výdělečné činnosti v navštíveném místě. V mezinárodním cestovním ruchu je za turistu považována osoba, která cestuje do jiné země než v níž má své trvalé bydliště, na dobu zahrnující alespoň jedno přenocování, avšak nepřekračující jeden rok, přičemž hlavní účel cesty není vykonávání výdělečné činnosti. (Indrová, 2007: 14)

Z hlediska délky pobytu se přitom rozlišuje turista na dovolené, který pobývá na daném místě déle než určený počet nocí nebo dní (např. v ČR 2-3 noci) a krátkodobě pobývajícím turistu, který nepřekračuje určený počet nocí nebo dní, ale zahrnuje alespoň jedno přenocování. (Hesková, 2006: 14)

Výletník je v domácím cestovním ruchu návštěvník, který cestuje mimo své obvyklé prostředí na dobu kratší než 24 hodin a v navštíveném místě nestráví ani jednu noc a hlavním účelem jeho cesty není výdělečná činnost. V mezinárodním cestovním ruchu se jedná o návštěvníka, který cestuje do cizí země na dobu nepřekračující 24 hodin, aniž by v zemi přenocoval a cílem cesty by byla výdělečná činnost. (Indrová, 2007: 15)

1.2. Postavení cestovního ruchu ve světové ekonomice

Vývoj mezinárodního cestovního ruchu je úzce spjat s vývojem světové ekonomiky. Růst mezinárodního cestovního ruchu pozitivně působí na růst HDP, zaměstnanost a daňový přínos. Naopak pokles světové ekonomiky ve většině případů způsobí i pokles mezinárodních příjezdů a příjmů. Avšak vývoj ekonomiky není ve všech regionech shodný, což může způsobit změnu v rozložení hlavních zdrojových trhů. (Palatková, 2011: 12)

Některé regiony mohou zaznamenat v rámci poklesu ekonomiky i pokles příjezdů, ale jiné mohou zaznamenat růst příjezdů v rámci substituce vzdálenějších regionů. Pokles národní ekonomiky může mít za následek snížení výjezdového cestovního ruchu a příklon k domácímu cestovnímu ruchu.

K tomu abychom mohli začít zkoumat vliv cestovního ruchu na světovou ekonomiku, si nejdříve musíme vymezit základní pojmy.

Nejdříve si pro přesné pochopení problematiky vyjasníme pojem přímý, nepřímý a indukovaný vliv turismu na hrubý domácí produkt. Přímý vliv zahrnuje aktivity, které mají svou činnost zcela nebo v rozhodující míře spojenou s poskytováním služeb účastníkům cestovního ruchu. Jedná se o ubytování, stravování, dopravu a služby cestovních kanceláří a agentur.

V nepřímém vlivu jsou ekonomické aktivity, které neposkytují služby přímo účastníkům cestovního ruchu, ale vytvářejí podmínky pro poskytování služeb. Můžeme sem zahrnout stavebnictví (výstavba hotelů), textilní průmysl (ložní prádlo, ručníky) a potravinářský průmysl. (WTTC, 2014: 28)

Indukovaný vliv představuje dodatečné příjmy ze strany soukromého sektoru, veřejného sektoru i domácností. Například se jedná o zvýšení výdajů domácností na základě zvýšení příjmů z příjezdového cestovního ruchu v destinaci. Celkový vliv pak vyjadřuje součet přímého, nepřímého a indukovaného vlivu. (Palatková, 2011: 13)

Další dělení je průmysl a ekonomika cestovního ruchu. Průmysl zahrnuje přímá odvětví cestovního ruchu a ekonomika je souhrnem přímých a nepřímých odvětví cestovního ruchu. (Palatková, 2011: 14)

1.2.1. Statistické hodnocení vlivu mezinárodního cestovního ruchu na světovou ekonomiku

Hodnocení vlivu cestovního ruchu na ekonomiku je založeno na práci s tzv. magickým čtyřúhelníkem, který tvoří: HDP, nezaměstnanost, cenová stabilita a vnější ekonomická rovnováha.

Ukazatel HDP je nejčastěji používaný ukazatel ke stanovení výkonnosti ekonomiky. Označuje peněžní vyjádření celkové hodnoty statků a služeb vytvořených v daném období v rámci určitého území. Lze jej stanovit následujícími metodami: důchodovou, výdajovou a produkční. Odvozeným údajem udávajícím ekonomickou úroveň země je HDP na obyvatele.

Nejčastější metodou používanou k výpočtu produktu je metoda výdajová. Její výpočet spočívá v sečtení všech výdajů, které byly vynaložené na nákup všech finálních statků a služeb. Metoda zahrnuje čtyři základní druhy výdajů. Spotřební výdaje domácností na nákup zboží a služeb, soukromé hrubé domácí investice, výdaje státu na nákup zboží a služeb a čistý export. Výše uvedené údaje můžeme zapsat v následující rovnici: $HDP = C + I + G + NX$ (Rusmichová a Soukup, 2002: 15)

Při určování výše produkce rozlišujeme mezi nominálním a reálným produktem, podle toho v jakých cenách je stanoven. Nominální produkt vyjadřuje produkci v běžných cenách aktuálního období a reálný produkt vyjadřuje produkci v cenách určitého roku. Reálný produkt je tedy očištěn o inflaci a jeho hodnota se mění pouze se změnou objemu a struktury vyrobených výrobků a služeb. (Rusmichová a Soukup, 2002: 16)

V roce 2013 dosáhlo HDP pro světovou ekonomiku hodnoty 87,18 bilionů dolarů a HDP na obyvatele činilo 13 100 dolarů. (CIA, 2014)

Dle Palatkové (2011: 16) je vliv vývoje HDP na mezinárodní cestovní ruch následující: „roste-li světová ekonomika tempem 2% a vyšším, roste počet mezinárodních příjezdů

nadproporcionálně. Dojde-li k růstu světové ekonomiky na úrovni 2% nebo nižšímu, dochází k výraznému snížení mezinárodních příjezdů, případně k absolutnímu poklesu příjezdů.“

Dále uvádí, že sklon k účasti na mezinárodním cestovnímu ruchu a sklon k výdajům v rámci mezinárodního cestovního ruchu je několikanásobně vyšší v rozvinutých ekonomikách, jako je Švýcarsko, Německo či Velká Británie.

Další významnou skutečností je, že právě rozvinuté tržní ekonomiky se řadí mezi významné destinace cestovního ruchu a to nejen díky existenci atraktivit, ale také díky existenci a vyspělosti infrastruktury pro cestovní ruch.

Jak již bylo řečeno, mezinárodní cestovní ruch také ovlivňuje tvorbu světového HDP. Přímý vliv cestovního ruchu na světové HDP byl v roce 2013 odhadován na 2,9% a celkový vliv na 9,5%. Absolutní čísla udávají přímý podíl 2 155 miliard dolarů a 6 990 miliard dolarů nepřímo. Předpokládá se, že do roku 2024 by se přímý podíl cestovního ruchu na světovém HDP měl zvýšit na 3,1% a celkový na 10,3%. (WTTC, 2014: 8)

Nejvyšší HDP vytvořené v sektoru cestovního ruchu v roce 2013 měly Spojené státy americké a to 1416 miliard dolarů. Nejvyšší podíl cestovního ruchu na HDP měla v roce 2013 zvláštní správní oblast Číny Makao a to až 92,9%. (WTTC, 2014:)

Vliv cestovního ruchu na zaměstnanost je druhým základním ukazatelem postavení cestovního ruchu v ekonomice. Podobně jako u vlivu na HDP, je nutné rozlišit přímou a nepřímou zaměstnanost v závislosti na tom, zda se jedná o průmysl či ekonomiku cestovního ruchu. Přímá zaměstnanost představuje počet pracovních míst, která jsou vytvořena v průmyslu cestovního ruchu a nepřímá zaměstnanost, představuje souhrn pracovních míst v odvětvích nepřímých. (Palatková, 2011:18)

WTTC uvádí, že v roce 2013 bylo více než 100 milionů pracovních míst v přímých odvětvích cestovního ruchu a celková zaměstnanost pak činila 265 milionů. Vyjádřeno v relativních číslech, podíl přímých pracovních míst v cestovním ruchu na celkové zaměstnanosti činil 3,4% a celkový podíl činil 8,9%. Odhaduje se, že do roku 2024 se přímá zaměstnanost zvýší na 126 milionů a celková zaměstnanost na 349 milionů s podílem 10,2%. (WTTC, 2014: 9)

Nejvyšší počet zaměstnanců v cestovním ruchu měla v roce 2013 Čína a to 63 milionů. Nejvyšší podíl zaměstnanosti v cestovním ruchu na celkové zaměstnanosti mělo v roce 2013 Makao a to 90,1% všech pracovních míst.

Cenová stabilita se vyjadřuje mírou inflace, která je vyjádřena jako růst cenové hladiny v určitém časovém období. Inflace se měří indexem spotřebitelských cen, který porovnává meziroční procentuální změnu v nákladech průměrného spotřebitele na pořízení spotřebitelského koše zboží a služeb. Meziroční nárůst spotřebitelských cen ve světové ekonomice se v roce 2013 pohyboval okolo 4%. (CIA, 2014)

Cenová hladina zahraniční destinace ovlivňuje úroveň poptávky a naopak úroveň zahraniční poptávky ovlivňuje cenovou hladinu destinace. Poptávka po službách cestovního ruchu vykazuje vysokou cenovou elasticitu. To znamená, že na snížení či zvýšení ceny o jednotku reaguje poptávka nadproporciálním zvýšením či snížením počtu příjezdů či přenocování (Palatková, 2011: 19)

V druhém případě, kdy úroveň zahraniční poptávky ovlivňuje cenovou hladinu destinace, se jedná spíše o ovlivnění regionální cenové hladiny než státní či o dočasné zvýšení cen v období sezóny.

Vnější ekonomická rovnováha je vyjádřena pomocí platební bilance národní ekonomiky a v devizovém kurzu národní měny. Platební bilance se skládá z běžného účtu, kapitálové účtu, finančního účtu, změny devizových rezerv a salda chyb a opomenutí. Platební bilance zachycuje čisté a hmotné platební toky (zboží, služby, výnosy, transfery, dlouhodobý a krátkodobý kapitál a devizové rezervy).

Cestovní ruch je uveden na běžném účtu v rámci bilance služeb, kdy je na kreditní straně zachycen vývoz služeb, tedy příjezdový cestovní ruch a na debetní straně dovoz služeb, tedy výjezdový cestovní ruch. Příjezdový turismus znamená příliv deviz, naopak výjezdový cestovní ruch znamená odliv deviz. (Palatková, 2011: 20)

1.3. Současné rozložení a vývoj mezinárodního cestovního ruchu

Mezinárodní cestovní ruch není ve světě rovnoměrně rozložen. Některé regiony se podílí více na výjezdech jiné na příjmech. Následující kapitola nastíní hlavní cílové destinace mezinárodních turistů a hlavní destinace, kam proudí příjmy z mezinárodního cestovního ruchu.

Předtím než se začneme plně věnovat vývoji mezinárodního cestovního ruchu, si musíme vymezit regiony mezinárodního cestovního ruchu. UNWTO dělí svět do pěti základních regionů, kterými jsou Afrika, Amerika, Asie a Pacifik, Evropa a Blízký východ.

Tyto regiony se dále dělí na menší územní celky. Afrika se člení na Severní a Subsaharskou část. Amerika se člení na Severní Ameriku, Karibik, Střední Ameriku a Jižní Ameriku. Asie a Pacifik se člení Severovýchodní a Jihovýchodní Asii, Oceánii a Jižní Asii. Evropa se člení na Severní, Západní, Střední a Východní, Jižní a Středomořskou část.

Výše uvedené rozdělení může být v určitých oblastech překvapivé či zavádějící. Například Egypt není součástí Severní Afriky, ale Blízkého východu. Dalším příkladem je Rusko a Turecko, které přiřazují k Evropě.

1.3.1. Vývoj mezinárodního cestovního ruchu a hlavní regiony příjezdového cestovního ruchu

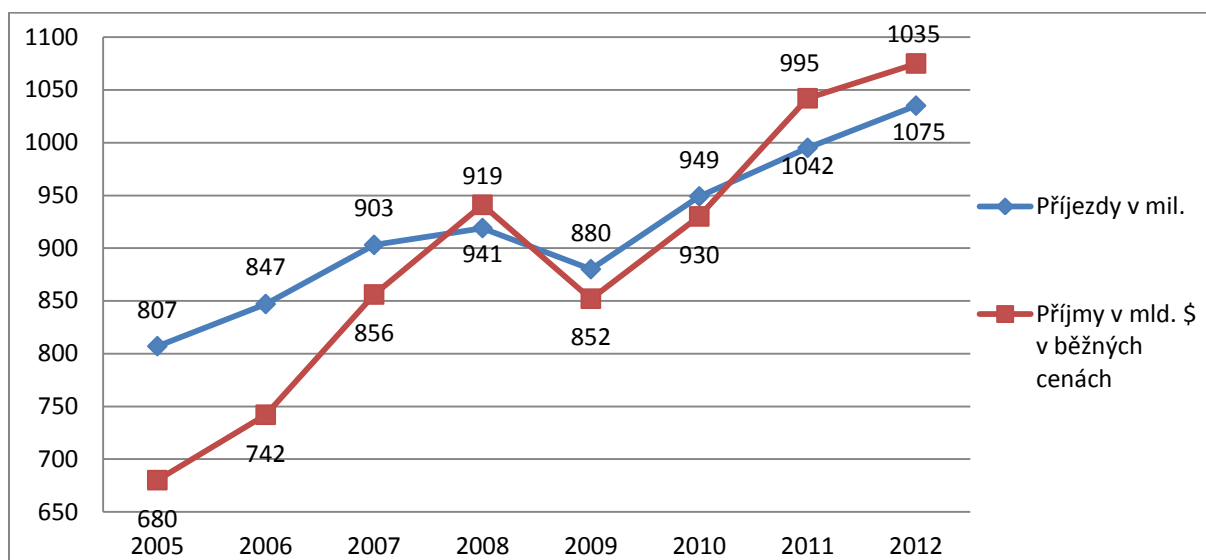
Ačkoli byl cestovní ruch v posledních šesti dekadách na vzestupu a jeho význam pro světovou ekonomiku rostl, i na něj měla negativní vliv světová hospodářská krize. V roce 2009 došlo ke snížení příjezdů o 4,2%. Pouze Afrika zaznamenala růst příjezdů, a to o 3%. Nejvíce zasažena byla s 6% poklesem příjezdů Evropa, a to především střední a východní. Přestože Evropa jako celek zaznamenala pokles, některé země vykázali růst. Jedná se především o Maďarsko, Švédsko, Turecko a Itálii. Nejvíce zasaženými byly země eurozóny, a to

především ty, mezi jejichž zdrojové trhy patří Velká Británie, jedná se o Kypr a Španělsko. Důvodem byl pokles britské libry. (UNWTO 2010: 4)

Shodnou tendenci lze sledovat i u příjmů, které poklesly o 5,7%. Největší pokles příjmů zaznamenal region Ameriky, a to především Severní. Naopak nejméně byla zasažena Asie a Pacifik. Z evropského regionu byla nejméně zasažena Severní Evropa.

Následující graf zobrazuje vývoj mezinárodních příjezdů a příjmu v období před a po světové hospodářské krizi.

Graf 1 - Vývoj mezinárodních příjezdů a příjmů v letech 2005-2012

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů UNWTO

Z výše uvedeného je patrné, že turisté preferují spíše omezit své výdaje během cesty než necestovat vůbec. Největší pokles výdajů na cestovní ruch zaznamenali Britové.

V následujícím roce došlo k opětovnému navrácení k růstu mezinárodních příjezdů i příjmů. Ačkoli příjezdy vzrostly na vyšší hodnotu než v roce před krizí, příjmy dosáhly vyšší hodnoty než před krizí až s ročním zpožděním oproti příjezdům.

Nejnovější dostupné statistiky ukazují, že celkový počet mezinárodních turistů v roce 2012 dosáhl 1 035 miliardy a přesáhl tak poprvé v historii hranici 1 miliardy. Jde o 4 % nárůst oproti předchozímu roku. Nejnavštěvovanějším regionem byla tradičně Evropa, která v roce

2012 přivítala 534 milionů turistů a na celkovém mezinárodním ruchu se tak podílela více než 50%. Ačkoli je Evropa doposud nejnavštěvovanějším regionem, dynamika růstu příjezdů stále klesá. (UNWTO, 2013: 4)

Nejvyšší růst zaznamenal region Asie a Pacifiku a to o 7%, což znamenalo přírůstek o 16 milionů účastníků cestovního ruchu a Asii a Pacifik tak navštívilo 233 milionů. Cesty do regionu Asie a Pacifiku se na celkovém mezinárodním cestovním ruchu podílí 23% a jedná se o druhý nejnavštěvovanější region světa.

Také Afrika zaznamenala výrazný nárůst a to o 6% a poprvé překročila hranici 50 milionů. Ameriku, která je v návštěvnosti na třetím místě za Asií a Pacifikem navštívilo 163 milionů. Nejhůře na tom byl region Blízkého východu, který dosáhl poklesu o 5,4%. (UNWTO, 2013: 4)

Předpokládá se, že cestovní ruch v roce 2030 dosáhne 1,8 miliardy. Dále se předpokládá dvakrát rychlejší nárůst příjezdů do rozvojových zemí (4,4%) oproti rozvinutým. Přičemž tržní podíl rozvíjejících se ekonomik se zvýšil z 30% v roce 1980 na 47% v roce 2012. Dále se očekává, že dosáhne 57% do roku 2030, což odpovídá více než jedné miliardě zahraničních turistů.

Ve více než polovině případů byla důvodem cest dovolená, rekreace a odpočinek. 27% turistů motivovala k cestě návštěva příbuzných a přátel, návštěva míst spojených s náboženstvím a účast na náboženských poutích a v neposlední řadě cestování za lékařskými zákroky. Na pracovní cesty připadá 14% mezinárodního cestovního ruchu.

Struktura hlavních příjezdových regionů cestovního ruchu se v posledním desetiletí příliš neměnila. Dochází pouze k postupným změnám podílů některých zemí. V roce 2012 nastaly dvě změny v top desítce destinací dle mezinárodních příjezdů. Německo se v příjezdech posunulo z 8. místa na 7. místo a Rusko proniklo z 12. místa do top desítky destinací a umístilo se na 9. pozici hned za Velkou Británií. (UNWTO 2013: 6)

Tabulka 1 - Hlavní světové destinace dle mezinárodních příjezdů v milionech

	2010			2011			2012		
Destinace	Pořadí	Příjezdy	Podíl	Pořadí	Příjezdy	Podíl	Pořadí	Příjezdy	Podíl
Francie	1.	77,6	8,20%	1.	81,6	8%	1.	83	8,02%
USA	2.	59,8	6,30%	2.	62,7	6,20%	2.	67	6,47%
Čína	4.	55,7	5,90%	3.	57,6	5,80%	3.	57,7	5,57%
Španělsko	3.	52,6	5,60%	4.	56,2	5,70%	4.	57,7	5,57%
Itálie	5.	43,6	4,60%	5.	46,1	4,60%	5.	46,4	4,48%
Turecko	7.	31,3	2,90%	6.	34,7	2,90%	6.	35,7	3,45%
Německo	8.	26,9	2,90%	8.	28,4	2,80%	7.	30,4	2,94%
Velká Británie	6.	28,3	3,00%	7.	29,3	2,90%	8.	29,3	2,83%
Rusko		20,2	1,95%	12.	22,7	2,19%	9.	25,7	2,48%
Malajsie	9.	24,6	2,60%	9.	24,7	2,50%	10.	25	2,42%

Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladů UNWTO

Na prvním místě v příjezdech se dlouhodobě drží Francie, která se na celkových světových příjezdech podílí zhruba 8%. Následují Spojené státy americké a Čína, která rok od roku zlepšuje svoji pozici. Dále můžeme vidět, že právě Čína přeskočila v roce 2011 Španělsko a stala se tak třetí nejnavštěvovanější destinací světa.

Co se týče složení příjmů z cestovního ruchu ve světě, pouze 28,7% příjmů pochází z příjezdového cestovního ruchu a 71,3% pochází z domácího cestovního ruchu. Příjem z domácího cestovního ruchu v roce 2013 tvořil 3 221 miliardy eur. (WTTC, 2014: 11)

Celkový příjem z mezinárodního cestovního ruchu v roce 2012 vzrostl o 4% a činil 1 075 miliard dolarů. Regiony Asie a Pacifiku, Afriky a Ameriky zaznamenaly 6% růst příjmů. Zatímco Evropa zaznamenala pouze 2% nárůst příjmů. Region Blízkého východu zaznamenal 2% pokles, z důvodu politické nestability.

Region Evropy se na celkových příjmech z mezinárodního cestovního ruchu v roce 2012 podílel 43% a zůstává tak na první pozici v příjmech. Příjem činil 458 miliard dolarů. Druhým regionem s největšími příjmy byl Asie a Pacifik, do kterého plynulo 324 miliard dolarů a jeho podíl tak činil 30%. Podíl Ameriky, s příjmy 213 miliard dolarů, byl 20%. Blízký východ se s 47 miliardami dolarů podílel 4% a Afrika se s příjmy 34 miliard dolarů podílela 3%. Celosvětově 90 zemí překonalo hranici příjmů 1 miliardy dolarů.

Hlavní změnou v top destinacích dle příjmů v roce 2012 je posun Macaa (zvláštní správní oblasti Číny) z 9. na 5. místo a tím pádem pohoršení pozic tradičních destinací o jedno místo.

Tabulka 2 - Hlavní světové destinace dle mezinárodních příjmů v miliardách dolarů

Destinace	2010			2011			2012		
	Pořadí	Příjmy	Podíl	Pořadí	Příjmy	Podíl	Pořadí	Příjmy	Podíl
USA	1.	103,5	11,20%	1.	115,6	11,30%	1.	126,2	11,74%
Španělsko	2.	52,5	5,70%	2.	59,9	5,80%	2.	55,9	5,20%
Francie	3.	46,6	5%	3.	54,5	5,20%	3.	53,7	5,00%
Čína	5.	45,8	4,90%	4.	48,5	4,70%	4.	50	4,65%
Macao	9.	27,8	3,00%	9.			5.	43,7	4,07%
Itálie	4.	38,8	4,20%	5.	43	4,20%	6.	41,2	3,83%
Německo	6.	26,9	3,70%	6.	38,8	3,80%	7.	38,1	3,54%
Velká Británie	7.	32,4	3,50%	7.	35,1	3,50%	8.	36,4	3,39%
Hong Kong	12.	22,7	2,40%	10.	27,7	2,70%	9.	32,1	2,99%
Austrálie	8.	29,8	3,20%	8.	31,5	3,00%	10.	31,5	2,93%

Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladů z UNWTO

Nejvyšších příjmů tradičně dosahují Spojené státy americké, které se na mezinárodních příjmech podílí zhruba 11,5%. Na druhém místě je Španělsko, které však dosahuje pouze poloviny příjmu USA a na celkových příjmech se podílí zhruba 5,5%. Třetí Francie si také dlouhodobě udržuje svoji pozici, oproti tomu můžeme pozorovat, že Itálie v žebříčku pomalu klesá.

Zajímavým shledáním je fakt, že 7 z 10 destinací se objevuje v top deseti destinacích podle návštěvnosti i příjmů. Jsou jimi USA, Španělsko, Francie, Čína, Itálie, Velká Británie a Německo.

1.3.2. Hlavní výjezdové regiony cestovního ruchu

V oblasti výdajů na mezinárodní cestovní ruch nastala významná změna. Čína překonala ve výdajích tradičně nejsilnější zdrojové trhy Německo a USA a umístila se tak na 1. místě. Číňané utratili v roce 2012 o 37% více než v roce předchozím a poskočili tak o dvě místa nahoru. Přičemž v roce 2005 jim patřilo ještě 7. místo. Za takto krátkou dobu překonala Itálii, Japonsko, Francii, Velkou Británii a již zmíněné lídry.

Další zemí, která se výrazně posunuje v žebříčku top výdajů, je Rusko. V roce 2012 se výdaje Rusů zvýšily o 37% a Rusko tak poskočilo o 2 místa nahoru a umístilo se na 5. místě. Z tohoto důvodu si Francie a Kanada pohoršily o jednu pozici. O jednu pozici si pohoršila také Itálie.

Tabulka 3 - Nejvýznamnější zdrojové země pro mezinárodní cestovní ruch

	Výdaje v mld. USD		Podíl na trhu	Populace	Výdaje na hlavu
Pořadí zemí	2011	2012			
1. Čína	72,6	102	9,50%	1354	75
2. Německo	85,9	83,8	7,80%	82	1023
3. USA	78,2	83,5	7,80%	314	266
4. Velká Británie	51	52,3	4,90%	63	828
5. Rusko	32,9	42,8	4,00%	142	302
6. Francie	44,1	37,2	3,50%	63	586
7. Kanada	33,3	35,1	3,30%	35	1007
8. Japonsko	27,2	27,9	2,60%	128	218
9. Austrálie	26,7	27,6	2,60%	23	1210
10. Itálie	28,7	26,4	2,50%	61	433

Zdroj: Vlastní zpracování na základě podkladů UNWTO

Z grafu je patrné, že nejvyšší výdaje na cestovní ruch má Čína, avšak nejvyšší výdaje na obyvatele má Německo. Druhé a třetí nejvyšší výdaje na osobu mají Austrálie a Kanada. Na čtvrtém místě se s téměř polovičními výdaji nachází Francie. Vzhledem k příznivému ekonomickému vývoji v Číně, lze předpokládat, že její podíl na výdajích v mezinárodním cestovním ruchu se bude dále zvyšovat.

Dalšími zdrojovými státy, které sice nejsou v top desítce, ale jejichž výdaje se mnohonásobně zvyšují, jsou Norsko, Spojené arabské emiráty, Švýcarsko, Malajsie, Kuvajt a Polsko. (UNWTO, 2013: 13)

2. Ekonomická charakteristika Španělska

Následující kapitola se bude zabývat základní charakteristikou země, ekonomickým vývojem od roku 1930 až po současnost a srovnáním vybraných makroekonomických ukazatelů v rámci autonomních oblastí.

2.1. Základní charakteristika Španělska

Španělsko, oficiálně Španělské království je stát ležící na Pyrenejském poloostrově. Španělsko je parlamentní monarchií v čele s králem Juanem Carlosem I., který má však spíše reprezentativní roli. Výkonnou moc ve Španělsku představuje vláda, jejímž předsedou je od roku 2011 Mariano Rajoy z Lidové strany, který na tomto postu vystřídal José Luise Zapateru.

Úředním jazykem je španělština (kastilština), avšak v rámci autonomních oblastí se užívají další jazyky, mezi něž patří katalánština, baskičtina a galicijština. Druhým nejrozšířenějším jazykem hned po španělštině, kterou mluví 75% obyvatel, je katalánština, kterou užívá 17% obyvatelstva a je oficiálním jazykem v Katalánsku, na Baleárských ostrovech a ve Valencii. (CIA, 2014)

Na území Španělska žije okolo 47 milionů obyvatel, což znamená, že je šestou nejlidnatější zemí Evropy. Věkové struktura obyvatel byla v roce 2013 následující: 15,4% populace se nacházelo ve věku do 14 let, 9,6% populace bylo mezi 15-24 lety, největší část populace a to 45,9% byla ve věkové kategorii 25-54 let, 11,6% se nacházelo ve věku 55-64 let a 17,5% populace bylo ve věku nad 65 let. Věkové složení odpovídá vyspělým ekonomikám a tak lze předpokládat, že v budoucnu se bude potýkat s problémem stárnutí populace jako ostatní vyspělé státy. (CIA, 2014)

Předpokládaný věk dožití ve Španělsku se pohybuje okolo 82 let a patří k nejvyšším v rámci EU i světa. Předpokládaný věk dožití u mužů je 79,2 let a u žen 85 let, přičemž předpokládaný věk dožití u žen je nejvyšší v rámci EU. Naděje dožití s dobrým zdravotním stavem také patří k nadprůměrným s přibližnou věkovou hranicí 65,5 let. Dalším pozitivním ukazatelem je nízká novorozenecká úmrtnost, která se pohybuje okolo 3,14 úmrtí na 1000

novorozenců. Celková úmrtnost ve Španělsku dosahuje nízkých hodnot a v rámci EU patří k nejnižším. (INE, 2013: 13)

Přirozený přírůstek obyvatelstva je nízký a tak růst počtu obyvatelstva obstarávají především přistěhovalci. Z celkového počtu obyvatel je téměř 6 milionů přistěhovalců, což znamená, že více než 12% obyvatel nemá původ ve Španělsku. Španělsko je tak v rámci Evropy druhou zemí s největším počtem přistěhovalců, hned po Německu. Přičemž přistěhovalci pochází především z Rumunska, Maroka, Ekvádoru, Velké Británie a Kolumbie. (Eurostat, 2013)

Španělsko je s rozlohou 504 782 km² čtvrtou největší zemí Evropy. Jeho území se člení do 17 autonomních oblastí a 52 provincií. Mezi autonomní oblasti nacházející se v kontinentálním Španělsku patří: Andalusie, Aragon, Asturie, Baskicko, Extremadura, Galicie, Kantábie, Kastilie a León, Kastilie La Mancha, Katalánsko, Rioja, Madrid, Murcie, Navarra a Valencie. Ke kontinentálnímu Španělsku patří i Kanárské a Baleárské ostrovy a dvě autonomní města Ceuta a Melilla na území Afriky. (MZV, 2013)

Obr. 1 - Autonomní oblasti Španělska

Zdroj: <http://spanelsko.svetadily.cz/2>

Na severu odděluje Španělsko od Francie pohoří Pyreneje. Na západě navazují Pyreneje na Kantábrijské pohoří, které dále na západ přechází do pohoří Galicijského. Vnitrozemí Španělska dominují náhorní plošiny a pohoří. Významnou část španělského vnitrozemí

pokrývá náhorní plošina Meseta. Nejvyšší horstva Mesety se zvedají na jihu. Je to především pobřežní Sierra Nevada a Sierra Morena. Ve středu Mesety se nachází Kastilské pohoří, které se dále táhne na jihozápad a v jehož středu se nachází hlavní město Madrid. Nejjižnější výběžek poloostrova tvoří skalnatý Gibraltar, území patřící Velké Británii. (Palmer, 1998: 661)

Centrální oblast je z důvodů vysoké nadmořské výšky málo obydlená. Většina obyvatel žije v pobřežních nížinách. Výjimku tvoří pouze Madrid, kam se soustředí většina ekonomické činnosti středního Španělska a je také administrativním centrem země. Téměř 60% obyvatel žije pouze ve čtyřech autonomních oblastech, kterými jsou Andalusie, Katalánsko, Madrid a Valencie.

Pro Španělsko je velmi významná jeho přímořská poloha. Většina jeho území je ohraničena mořem a délka španělského pobřeží činí 4 964 km. Z východu Španělsko omývá Středozemní moře, kde se nachází Baleárské ostrovy, ze západu Atlantský oceán, kde se nachází Kanárské ostrovy a ze severu Biskajský záliv.

2.2. Vývoj španělské ekonomiky před krizí a po krizi

Směřování španělské ekonomiky se v průběhu posledních desetiletí velice lišilo. Španělská ekonomika pravidelně zažívala období rozkvětu, po kterém vždy následovalo období poklesu. Tento cyklus můžeme ve španělské ekonomice pozorovat až dodnes. Následující kapitola nastíní hlavní mezníky ekonomického vývoje Španělska.

2.2.1. Vývoj španělské ekonomiky do roku 2003

Konec 30. let se vyznačoval silnými politickými a sociálními konflikty, které vyústily až v občanskou válku. Po skončení války se ujímá moci diktátor Franco, který vládne až do své smrti v roce 1975. Ekonomika se uzavírá světu a orientuje se pouze na vlastní zdroje.

Ve 40. letech ekonomika vykazuje záporný růst a na počátku 50. let dosahuje HDP na obyvatele pouze 40% průměru západoevropských zemí. Po letech ekonomické stagnace doprovázené ztrojnásobením cen a růstem černého trhu, nastává v druhé polovině 50. let obrat

k lepšímu. Pomalu se upouští od soběstačnosti a zemědělská a průmyslová výroba roste. (Spain Country Profile, 57: 2013)

Významným mezníkem pro španělskou ekonomiku byl rok 1953, kdy Španělsko podepsalo dohodu s USA. Francova vláda povolila zřízení amerických vojenských základů na španělské půdě výměnou za ekonomickou pomoc ze strany USA. Během let 1953-1958 poskytly Spojené státy Španělsku více než 1 miliardu dolarů hospodářské pomoci, což mělo za následek růst HDP na úrovni okolo 5%.

V následujících letech růst pokračoval. Avšak na konci 50. let ekonomika čelila krizi v důsledku převyšující domácí poptávky nad nabídkou, což vedlo k nárůstu inflačních tlaků, klesajícímu vývozu a poklesu zahraničních měnových rezerv.

V roce 1959 Španělsko zahájilo stabilizační hospodářský plán. Plán si kladl za cíl přijmout fiskální a monetární opatření, která by omezila poptávku a inflaci. Dále byl plán zaměřen na liberalizaci zahraničního obchodu a podporu přílivu zahraničních investic. Příliv zahraničních investic měl za následek ekonomický boom v letech 1961 až 1973, kdy se roční přírůstek HDP pohyboval okolo 7%. Rozvíjející se cestovní ruch a automobilový průmysl posílili ekonomiku a nastartovali rozvoj průmyslového sektoru a sektoru služeb.

Země byla svědkem rychlého ekonomického růstu až do roku 1973, kdy nastala celosvětová ropná krize, která ekonomiku zpomalila. V letech 1974-1976 došlo k růstu mezd a to zapříčinilo i růst nezaměstnanosti a růst vládního deficitu. V roce 1976 nastala recese a bylo shledáno, že španělská ekonomika je mnohem citlivější než většina moderních ekonomik v důsledku odlišné struktury ekonomiky.

V roce 1982 se vlády ujala socialistická strana, která zahájila reformy s cílem oživit ekonomiku. Významný vliv na Španělskou ekonomiku měl především vstup do Evropského společenství, dnešní Evropské unie, který se uskutečnil v roce 1986. Následující roky byly ve znamení ekonomického růstu až do roku 1992.

Hospodářský růst nastal opět v druhé polovině 90. let a byl výrazně vyšší, než kterého dosahovaly ostatní státy EU. Tento růst byl tažen především cestovním ruchem a evropskými dotacemi. Ekonomika rostla v období 1997-2000 v průměru tempem 4,53%. V následujícím

období 2001-2003 se průměrné tempo růstu snížilo na 3,15%. (Spain Country Profile, 2013: 58)

2.2.2. Vývoj španělské ekonomiky od roku 2004 po současnost

Španělsku se v posledních letech ekonomicky příliš nedaří a zaznamenává vleklou hospodářskou recesi. Spolu s poklesem jeho produktu klesá i jeho význam ve světové ekonomice a zhoršuje se jeho pozice ve světových žebříčcích.

Španělsko bylo v roce 2013 s HDP ve výši 1 389 miliard dolarů 5. největší ekonomikou v rámci Evropské unie a 15. největší ekonomikou světa. Dle HDP na hlavu, které činilo 30 100 dolarů, se nacházelo na 47. místě na světě (CIA, 2014)

Hrubý domácí produkt

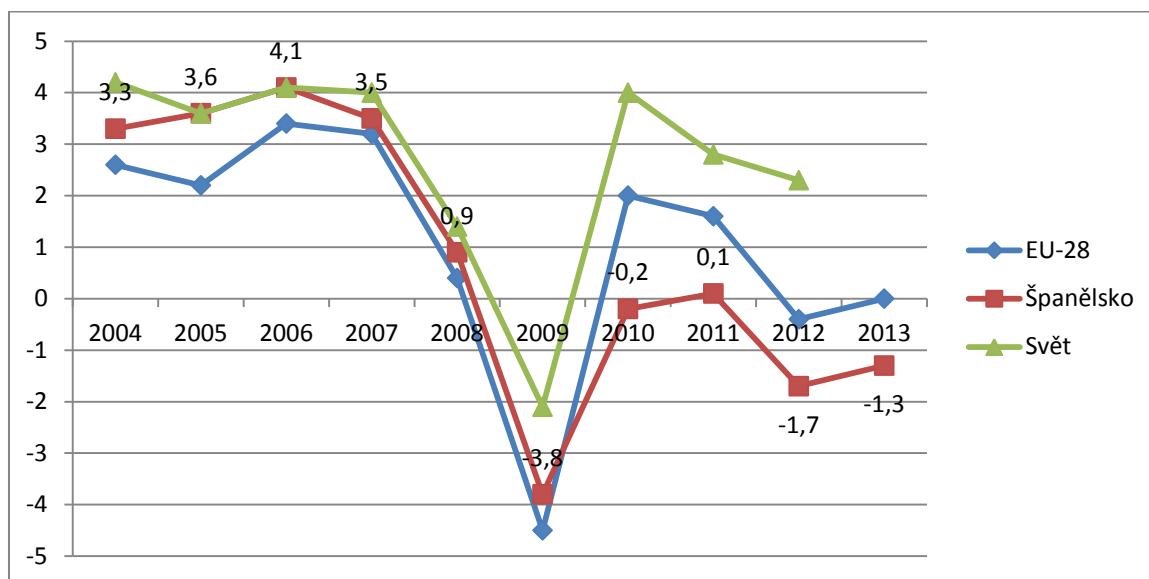
Do roku 2006 procházela španělská ekonomika obdobím růstu, který byl vyšší než průměr Evropské unie. Tento růst byl způsoben poklesem nezaměstnanosti a růstem populace. Nicméně v následujícím období se v důsledku světové hospodářské krize růst španělského HDP dostal do záporných hodnot. Španělsko ovšem pouze kopírovalo celosvětový vývoj. Avšak od roku 2009, kdy se svět začal vzpamatovávat z krize, Španělsko zaznamenalo výrazně vyšší pokles HDP, než byl světový průměr a průměr států EU.

V tomto roce Španělsko zaznamenalo pokles průmyslové výroby o 16,2%, vývozu o 15,9% a dovozu o 26,2%. Hospodářský pokles s sebou přinesl i dramatický nárůst nezaměstnanosti. Vládní podpory na reaktivizaci ekonomiky měly zásadní vliv na prohloubení deficitu státního rozpočtu na -11,4% , přičemž státní dluh vzrostl na 55% HDP. (Export.cz, 2013)

V následujícím roce nastalo jen mírné zlepšení situace. Pozitivním jevem bylo především snížení schodku veřejných financí a to především díky poklesu státních výdajů a snížení zahraničního dluhu Španělska, což je přičítáno zejména zpomalení ekonomiky a menším požadavkům bankovního sektoru a firem na zahraniční kapitál. Bohužel tento stav nevydržel příliš dlouho a v roce 2012 Španělsko opět zaznamenalo pokles HDP. (Export.cz, 2013)

Následující graf znázorňuje srovnání vývoje reálného HDP ve Španělsku, EU a ve světě v letech 2004 až 2013.

Graf 2 - Srovnání vývoje reálného HDP ve Španělsku, EU-28 a světě v letech 2004-2013

Zdroj: vlastní zpracování na základě údajů z Eurostat, Světová banka

Podle odhadů Mezinárodního měnového fondu španělské HDP dosáhne své původní úrovně před krizí nejspíše až v roce 2018, tedy 10 let poté co dosáhlo vrcholu poprvé. Oproti tomu Německo a Francie dosáhly předkrizové úrovně již v roce 2012. (El Pais, 2012)

K negativnímu růstu HDP značně přispívá stavebnictví, které prožívá krizi už řadu let a stále klesající průmyslová produkce, která se jen v roce 2012 snížila o 5,9%. Přičemž stavebnictví spolu s cestovním ruchem a domácí poptávkou bylo až do roku 2006 jedním z hlavních tahounů španělské ekonomiky. Podle dostupných statistik dosáhl růst stavebnictví v tomto roce 5,1%.

Na počátku roku 2007 se však již začal projevovat útlum a v průběhu roku došlo ke značnému snížení objemu stavební výroby, jenž se v následujícím roce dále prohloubil. Důvodem bylo splasknutí cenové i objemové realitní bubliny. Od roku 2008 do roku 2012 poklesly ceny nemovitostí o 25%. Problémová byla nadměrná závislost španělské ekonomiky na trhu s nemovitostmi, což způsobilo, že byla velice zasažena realitní krizí, která vznikla ve Spojených státech amerických. Nejvyšší pokles stavebnictví zaznamenalo právě v roce 2009 a to až 15,9%. Ani v následujících letech se situace nezměnila a produkce ve stavebnictví stále klesá.

V souvislosti s drastickým poklesem stavebnictví se dostaly do problémů i bankovní instituce, které se podílely na financování stavebního boomu. V důsledku krize se výrazně snížil počet bankovních ústavů a to především formou sloučení. Jediné dvě banky, které se nespojily s konkurenčním ústavem, jsou největší banka na trhu Santander a třináctá Bankinter. (Mikulka, 2012)

Sloučením sedmi regionálních spořitelů vznikla i čtvrtá největší banka v zemi nazývaná Bankia, která však byla také nucena požádat o finanční pomoc. Její součástí jsou Caja Madrid, Bancaja, Caja Canarias, Caja Ávila, Caixa Laietana, Caja Rioja a Caja Segovia. (Bankia, 2012)

I přes slučování byly banky nuceny požádat o finanční pomoc EU a Mezinárodní měnový fond. V rámci programu Evropského stabilizačního mechanismu Španělsko vyčerpalo 41 miliard z celkových 100 miliard euro, které mu byly poskytnuty. Díky programu jsou nyní španělské banky silnější a odolnější a to z důvodu zavedení přísnějšího bankovního dohledu a regulací. Španělsko tak v lednu 2014 opustilo program pomoci bankám a nebude žádat o záložní pomoc z fondů EU. (Euroactiv, 2013)

Dalším problémem kromě stavebnictví je pokles domácí spotřeby, způsobený rostoucí nezaměstnaností. Spotřebitelé už dále nemohou udržet spotřebu na předchozí výši pomocí půjček. V roce 2009 došlo k poklesu úvěrů domácností o 0,7%. S tím spojeným problémem je i rostoucí zadluženost domácností, které díky špatné ekonomické situaci nemohou půjčky splácet. (Spain Country Profile, 2010: 17)

Od roku 2008 zabavily banky více než 400 tisíc nemovitostí, protože jejich majitelé neměli na splátky. Občané protestují, že místo, aby vláda poskytovala pomoc jim, podporuje banky. Z tohoto důvodu se vláda rozhodla zmírnit zákon pojednávající o vystěhování neplatičů. V průběhu příštích dvou let se lidem v extrémně těžkých situacích nemovitosti nezabaví. (Česká Televize, 2012)

Průměrné roční výdaje na domácnost v roce 2011 činily 29 482 euro, přičemž nejčastější složení domácnosti je bezdětný pár či pár s jedním dítětem. Nejvyšší částka z rodinného rozpočtu jde na bydlení (31,3%), dále na stravu a pití (14,4%) a dopravu (12%).

Nejvyšší pokles průměrné spotřeby zaznamenali v letech 2006 – 2011 prodej aut (51,9%), nábytku (41,1%) a audiovizuální technika a počítače (30,3%). Naopak nejvyšší nárůst nastal v oblasti pronájmu nemovitostí (45,4%), elektřiny a plynu (45%), služeb spojených s bydlením (30,9%). (INE, 2013: 23)

Jedním z mála sektorů, který svým růstem přispívá ke zmírnění poklesu HDP, je zahraniční obchod. Ačkoli je španělská obchodní bilance dlouhodobě pasivní, v posledních letech se její schodek snižuje. V roce 2012 vzrostl export na 231 miliard euro a poklesl import na 256 miliard euro, díky čemuž se snížil schodek obchodní bilance na 25 miliard eur. Export v roce 2012 dokonce překonal svoji úroveň před krizí. (Banco de España, 2013: 3)

Hlavními exportními produkty jsou stroje a zařízení, produkty automobilového průmyslu, potraviny, chemické produkty a léčiva a jiné spotřební zboží. Dováží se především energie, stroje a zařízení, paliva, polotovary, potraviny, spotřební zboží a lékařské přístroje. (Spain Country Profile, 2010: 9)

Na rozdíl od obchodní bilance je bilance služeb dlouhodobě aktivní. V roce 2012 činil export služeb 107 miliard euro, import činil pouze 70 miliard euro. Přebytek bilance služeb činil 37 miliard. Na kladném saldu obchodní bilance se největší měrou podílel cestovní ruchu a to 31 miliardami. (Banco de España, 2013: 3)

Zahraniční obchod je teritoriálně orientován na státy EU, do kterých směřuje 66% španělského vývozu a na španělském dovozu se podílí 53%. Největším obchodním partnerem Španělska je Francie, s níž má kladné saldo. Dalšími partnery podle pořadí významnosti jsou Německo, Itálie, Velká Británie, sousední Portugalsko a Čína, s níž má jako většina evropských států záporné saldo.

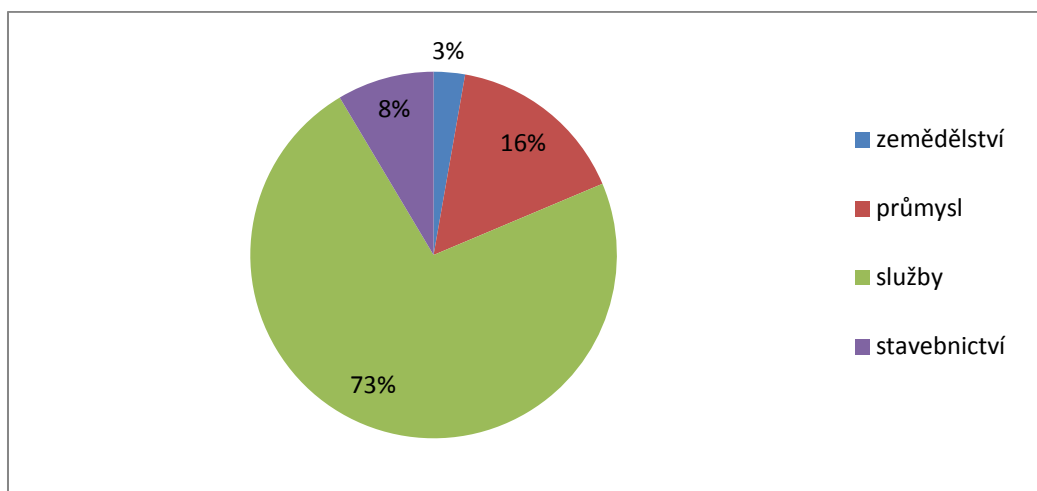
Ekonomická krize měla vliv i na příliv zahraničních investic. V roce 2009 nastal pokles přílivu zahraničních investic o 56,8% na hodnotu 13 miliard euro. Důvodem byla hospodářská krize, která dolehla na hlavní investory, jimiž jsou Velká Británie, Nizozemsko, Itálie, Německo, Lucembursko a Francie. V následujícím roce se ekonomická situace investorů zlepšila a nárůst investic činil 43,7%. V roce 2012 ovšem opět přišel pokles a to o 38,1% na částku 18 miliard. Zahraniční investoři již nepovažují Španělsko za tak atraktivní zemi jako v dřívějších letech, což se přičítá zejména poklesu konkurenceschopnosti, rozšíření EU a

vpádu jihovýchodní Asie na světový trh. Hlavní oblastí investic jsou telekomunikace a výroba a distribuce elektrické energie. (Export.cz, 2013)

Pozitivní zpráva o konci recese vyplývá z předběžných dat za třetí čtvrtletí roku 2013, kdy došlo k růstu produktu o 0,3%. Výhled do budoucnosti se tedy zdá být pozitivní. V roce 2014 se předpokládá růst HDP o 1% a v roce 2015 o 1,7%. Dále se předpokládá pokles nezaměstnanosti v roce 2014 na 25,7% a v roce 2015 na 24,6% a pokles deficitu veřejných financí na 5,8% HDP. (Evropská komise, 2014: 3).

Následující graf zobrazuje podíl jednotlivých sektorů na tvorbě HDP v roce 2012.

Graf 3 - Podíl sektorů na HDP v roce 2012

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů INE

Španělské ekonomice dominuje, jako všem vyspělým ekonomikám terciární sektor. Z grafu dále můžeme vyčíst, že velký podíl na tvorbě HDP má sektor stavebnictví, jehož podíl se ovšem každým rokem snižuje. Co se týče zemědělské produkce, v průběhu krize zaznamenala pouze minimální změny.

Španělsko je druhou zemí v rámci EU v intenzitě využití zemědělské půdy a je předním producentem široké škály potravin, jako je víno, olivy a citrusy. Španělsko je předním producentem i v živočišné produkci zvláště v chovu vepřů, ovcí a koz. V produkci ryb je dokonce největším producentem v EU. (INE, 2013: 38)

Naopak průmysl krize zasáhla citelně. Od počátku hospodářské krize klesal objem průmyslové produkce každým rokem. Tento pokles se zastavil až v roce 2012, kdy průmyslová produkce vzrostla o 3,81%. (Spain Country Profile, 2012: 9)

Nejvyšší podíl na průmyslové výrobě má výroba potravin, nápojů a tabáku, zpracování a výrobky z kovu a to především komponenty pro stavební průmysl, zpracování dřeva, korku a nábytkářství. (Minetur, 2014)

Sektor služeb si v krizovém období oproti průmyslu vedl velice dobře. Zaznamenal pokles pouze v roce 2010 a to o 1%. V následujícím roce se opět vrátil k růstu 3,35%. Nejvyšší podíl na poskytovaných službách mají maloobchod, cestovní ruch, bankovníctví a telekomunikace. (Spain Country Profile: 2012: 9)

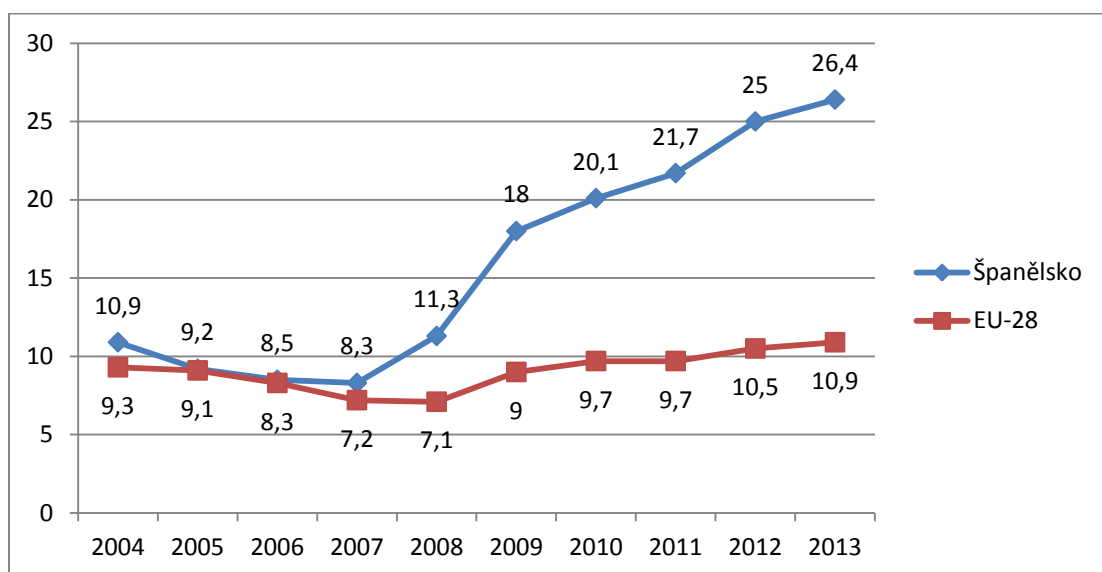
Co se týče podílu zaměstnanosti na HDP, největší zaměstnanost je v sektoru služeb a to 74,4%, v průmyslu je zaměstnáno 21,4% pracovní síly a v zemědělství 4,2%. Nejvyšší pokles zaměstnanosti od počátku krize zaznamenalo již zmíněné stavebnictví, jehož podíl na HDP poklesl o více než 5%. Z našeho pohledu je zajímavý fakt, že více než 23% zaměstnaných ve službách, pracuje v hotelnictví. (INE, 2013)

Nezaměstnanost

Vysoká nezaměstnanost je nejpalčivějším problémem současného Španělska. Kromě hospodářského poklesu je způsobena vysokou rigiditou na trhu práce a to především v oblasti přijímání a propouštění zaměstnanců, nedostatečnou flexibilitou stanovování mezd a zdaněním. (WEF, 2013: 349)

Následující graf zobrazuje porovnání míry nezaměstnanosti v EU a Španělsku v letech 2004 až 2013.

Graf 4 - Srovnání nezaměstnanosti ve Španělsku, EU-28 a ve světě v letech 2004-2013

Zdroj: vlastní zpracování z pokladů Eurostat

Od roku 2004 můžeme sledovat postupný pokles míry nezaměstnanosti, která byla nejnižší v roce 2007. Důvodem byla silná domácí poptávka, která zvyšovala růst HDP a zaměstnanost. Avšak v období od začátku krize spolu s poklesem HDP a tím spojeným poklesem pracovních míst, narůstala nezaměstnanost rekordním tempem. Až v loňském roce dosáhla svého maxima 26,4%, což je výrazně vyšší číslo než průměrná nezaměstnanost v EU.

Největší meziroční nárůst nezaměstnanosti v roce 2008 byl ve stavebnictví (108,1%), zemědělství (47,2%), průmyslu (42,8%) a službách (38,2%). Nepříznivý vývoj pokračoval i v následujících letech a na konci roku 2012 dosáhl počet nezaměstnaných hranice 6 milionů obyvatel. (Export.cz, 2013)

Na růstu nezaměstnanosti se určitým způsobem podílí i zadlužená španělská vláda. Výsledkem vládních škrťů bylo poprvé i snížení počtu pracovních míst v soukromém sektoru, jejichž počet v roce 2012 poklesl o 5,5%. (INE, 2013: 28)

Dalším sektorem, kde docházelo k propouštění, bylo bankovníctví, kde se od roku 2008 do roku 2012 v rámci šetření snížil počet poboček o 15% a počet zaměstnanců klesl o 11%. (Mikulka, 2012)

Velkým problémem na trhu práce je uplatnění mladých lidí ve věku do 25 let, kde je podíl nezaměstnaných až 55%. Přičemž průměrná nezaměstnanost mladých lidí v EU je 23,5%, tedy téměř o polovinu méně. (Eurostat, 2013)

Průměrná mzda se v roce 2012 pohybovala okolo 1 639 euro za měsíc a byla tak o 15,34% procent nižší než je průměrná mzda v EU. Nejfrekventovanější mzda ve Španělsku se pak pohyboval okolo 1 291 euro. (El País, 2013)

Nejnižší měsíční mzdy byly v sektoru hotelnictví, a to pouze 1 219 euro za měsíc. Naopak nejvyšší mzdy jsou v oblasti rozvodu elektřiny, plynu, páry a klimatizací a to 4 067 euro. Z výše uvedeného je patrné, že tato mzda je třikrát vyšší než nejfrekventovanější plat ve Španělsku. Mzdy žen dosahují v průměru pouze 77,5% mezd mužů. (INE, 2013: 29)

V roce 2013 opustilo Španělsko z důvodu ekonomické situace 260 tisíc obyvatel, z čehož bylo 40 tisíc Španělů a zbytek zahraniční migranti. Právě zahraniční migranti byli hospodářskou krizí zasaženi nejvíce s mírou nezaměstnanosti pohybující se okolo 36,6%. Avšak i pokud pracují, je jejich mzda nižší než průměrná.

Světová banka řadí Španělsko na 142. místo ze 189 zemí v žebříčku snadného zahájení podnikání. Španělsko je také jednou ze zemí EU s největšími náklady pro osoby samostatně výdělečně činné. V posledním čtvrtletí roku 2013 se podnikání vzdalo 51 tisíc osob.

Dlouhotrvající špatná situace na trhu práce dále vede ke zvýšení počtu obyvatel, kteří ztrácí nárok na podporu v nezaměstnanosti. V roce 2013 se ve Španělsku nacházelo 686 tisíc domácností bez jakéhokoli druhu příjmu. (The Guardian, 2014)

Z těchto důvodů španělská vláda schválila reformy na trhu práce. Nová pravidla by měla usnadnit firmám přijímání a propouštění zaměstnanců a tím jim umožnit uzavírání výhodnějších pracovních smluv. V případě ukončení smluv bez ekonomického důvodu, jim nebude vypláceno odstupné ve výši platu za 45 dní za odpracovaný rok, ale pouze ve výši 33 dní. Ekonomickým důvodem je myšleno, že firma čelí trvalému poklesu příjmů nebo je nutné provést technické a reorganizační změny k zlepšení budoucí ziskovosti firmy. V případě odůvodněné výpovědi jim bude vypláceno pouze 20 dní. Toto ustanovení bude platit u všech

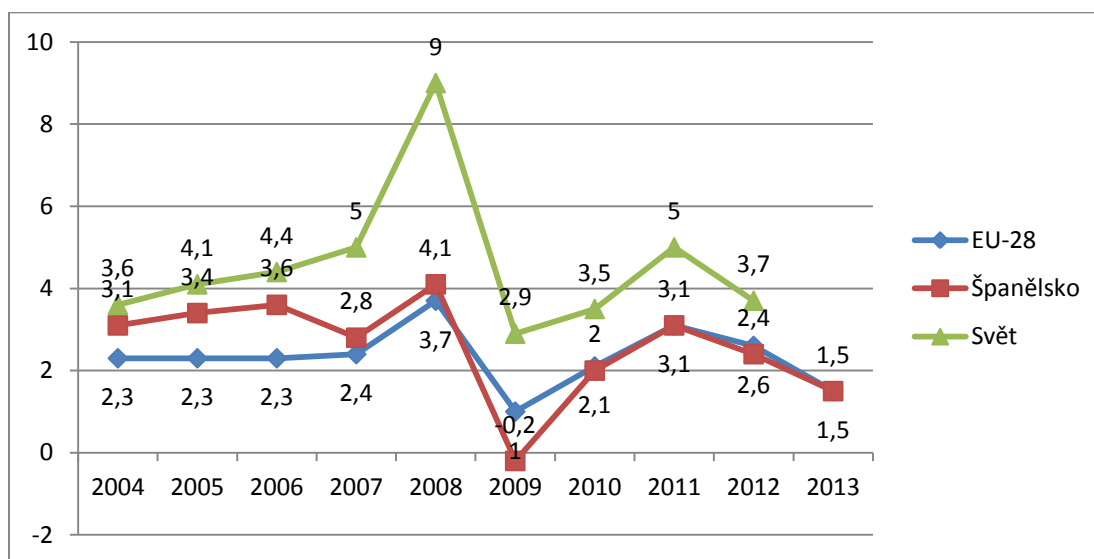
nově uzavřených smluv. Dále reforma ruší povinnost získat povolení při kolektivním propouštění. (OECD, 2012: 98)

Bude však ještě nějakou dobu trvat než se reformy plně projeví na trhu práce. Dle odhadů mezinárodního měnového fondu by se nezaměstnanost měla vrátit na svoji původní úroveň před krizí nejdříve v roce 2022, což znamená za 15 let od počátku nárůstu nezaměstnanosti. (El País, 2013)

Inflace

Míra inflace je jedním z mála ukazatelů, ve kterém se Španělsku daří lépe než zbytku světa a srovnatelně s průměrem EU. Níže je uveden graf srovnávající míru inflace ve Španělsku, v EU-28 a ve světě mezi lety 2004 až 2013.

Graf 5 - Srovnání míry inflace ve Španělsku, EU-28 a ve světě v letech 2004-2013

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů Eurostat, Světová banka

V letech 2004 až 2008 španělská inflace převyšovala unijní průměr. Nejvyšší meziroční změna nastala mezi lety 2008 a 2009, kdy došlo k poklesu inflace z 4,1% na -0,2%. Španělsko však nebylo jedinou zemí, kde nastala deflace. Z grafu je patrné, že podobný vývoj nastal v celém světě. Od roku 2010 se inflace ve Španělsku pohybuje okolo průměru EU.

Nejvyšší nárůst spotřebitelských cen zaznamenaly alkoholické nápoje a tabák (5,9%), bydlení (5,1%) a doprava (4,8) v důsledku růstu cen ropy. Naopak pokles zaznamenal pouze sektor komunikací a to o 3,4%. (INE, 2013: 22)

Co se týče cestovního ruchu, nejvyšší meziroční změna nastala též v roce 2009, kdy ceny ve stravování vzrostly o 1,4% a ceny ubytování poklesly o stejné procento. Ceny zájezdů poklesly dokonce o 3,7%. Nárůst cen v oblasti cestovního ruchu v roce 2012 patřil k nižším. Ceny ubytování poklesly o 1,7%, ceny ve stravování vzrostly o 0,9% a ceny zájezdů vzrostly o 1,8%. (IET, 2013)

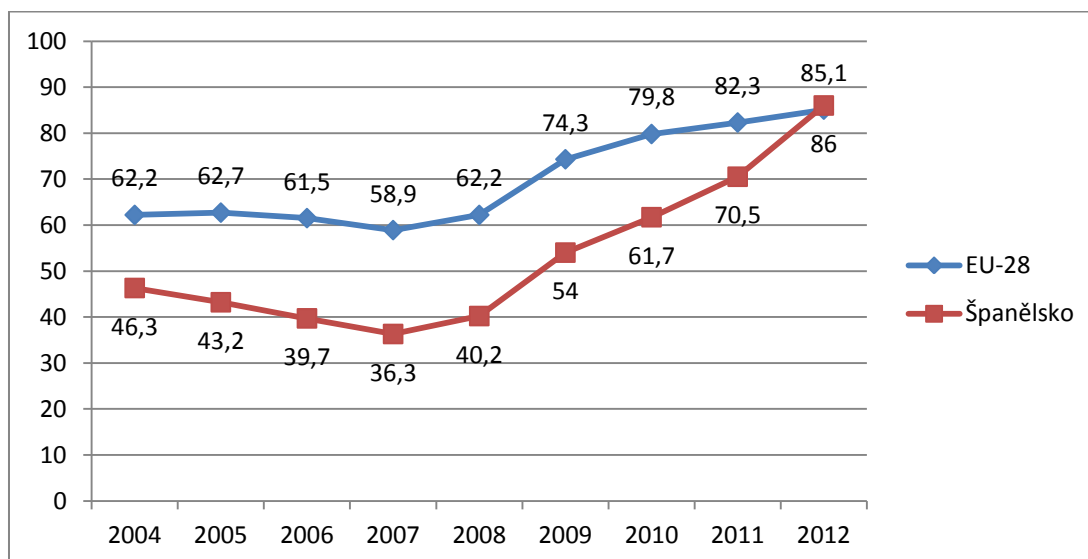
Zadluženost

Dalším problémem Španělska je zadluženost. V období před hospodářskou krizí se Španělsku vedlo výrazně lépe než ostatním státům a dokonce vykazovalo přebytek veřejných financí ve výši 2% HDP, zatímco průměr EU byl deficit ve výši 0,9%. Od počátku krize se však situace Španělska výrazně zhoršila a deficit veřejných financí byl výrazně vyšší než průměr EU. Nejvyšší hodnoty dosáhl v roce 2009 a to 11,4 % HDP. Přitom průměrný deficit EU byl v tomto roce 6,9% HDP. Vyšší deficit měly pouze Řecko a Irsko. (Eurostat, 2013)

V následujících letech se situace zlepšila a v roce 2012 dosáhl deficit veřejných financí 6,7% HDP. Ačkoli bylo snížení velmi výrazné, tato hodnota byla nejvyšší v rámci EU. Na snížení deficitu se podílelo zavedení úsporných balíčků včetně zvýšení sazby DPH v roce 2012. Snížená sazba se zvedla z 8% na 10% a základní sazba z 18% na 21%. Aktuálním cílem španělské vlády je snížit deficit na hranici 3%. (Export.cz, 2013)

Následující graf zobrazuje vývoj veřejného dluhu v procentuálním vyjádření k HDP v letech 2004 až 2012.

Graf 6 - Srovnání veřejného dluhu v % HDP ve Španělsku a EU-28 v letech 2004-2013

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů Eurostat

Do roku 2007 můžeme sledovat pozitivní tendence, kdy zadluženost klesala a byla výrazně nižší než průměr EU. Nejnižší veřejný dluh Španělsko zaznamenalo v roce 2007, a to 36,3% HDP, což byl nejlepší výsledek za posledních 20 let. Bohužel světová hospodářská krize odstartovala rychlý nárůst dluhu, který se od roku 2007 do roku 2012 více než zdvojnásobil. Sice stále nepatří k nejvyšším v Evropě, ale jeho rychlý nárůst je značně alarmující.

V roce 2012 dosáhl dluh 884 miliard euro a jeho podíl se pohyboval okolo 85%. Zvýšení nastalo především v důsledku záchrany bankovního sektoru, deficitního hospodaření autonomních oblastí a povinného příspěvku Španělska do fondů EU. Velkým problémem bylo právě hospodaření autonomních oblastí. Španělská vláda určila maximální výši deficitu rozpočtů na 1,2% jejich HDP, čehož však většina autonomních oblastí nedosáhla. Nejvíce tuto hranici překročily autonomní oblasti Valencie, Murcia, Andalusie a Katalánsko. (Export.cz, 2013)

Ani výhled do budoucna se nezdá být příliš příznivý. Předpokládá se, že již v příštím roce dosáhne veřejný dluh stejné výše jako celkový výstup ekonomiky a v následujících letech bude nadále růst. (Reuters, 2014)

Konkurenceschopnost španělské ekonomiky

V žebříčku konkurenceschopnosti dle Světového ekonomického fóra se Španělsko nachází na 35. místě ze 148 zemí. Mezi silné stránky Španělska patří rozvinutá dopravní infrastruktura, využití informačních technologií, vysoký počet kvalifikovaných pracovníků díky jednomu z nejvyšších počtů středoškolsky a vysokoškolsky vzdělaných obyvatel. Ačkoli v počtu vzdělaných patří mezi světovou špičku, kvalitu výuky hodnotí jako průměrnou. Ve výuce matematiky a vědy patří dokonce k podprůměrným. Naopak vysoce nadprůměrná je kvalita výuky managementu. (WEF, 2013: 29)

Slabou stránkou je především oblast podnikání. V přístupu k podnikatelským půjčkám se řadí mezi jednu z nejhorších zemí. Největší problémy v konkurenceschopnosti jsou právě přístup k financím, neefektivní vládní byrokracie a korupce, restrikce na trhu práce a daně a nedostatečné inovace.

2.3. Teritoriální rozmístění ekonomických aktivit

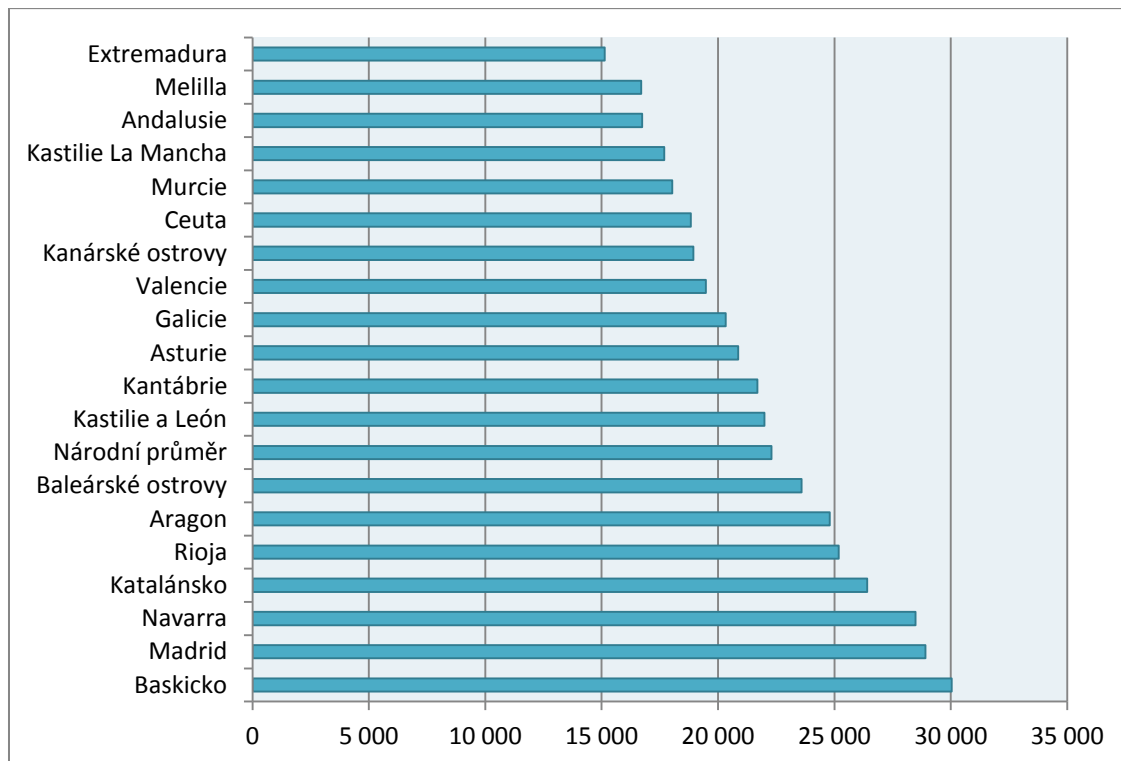
Rozmístění ekonomických aktivit v rámci Španělska je značně nerovnoměrné. Nerovnoměrná výkonnost regionálních ekonomik je dána především nerovnoměrným rozmístěním obyvatelstva, různorodou vybaveností přírodními zdroji, klimatickými podmínkami a stupněm rozvoje infrastruktury.

Nejvyšší hodnoty HDP dosáhlo v roce 2012 Katalánsko a to 192 milionů euro. Na druhém místě bylo hlavní město Madrid s HDP 185 milionů euro a na třetím místě Andalusie s HDP 138 milionů euro. Jejich podíl na celkovém HDP je následující. Katalánsko se na celkovém produktu podílí 18,9%, Madrid 17,9% a Andalusie 13,4%. S velkým odstupem za nimi následuje Valencie s téměř polovičním podílem než má Katalánsko a Baskicko s podílem 6,2%. (INE, 2013: 31)

V tomto roce pokleslo průměrné HDP na obyvatele ve Španělsku o 1,5%. Vyšší než průměrný pokles zaznamenaly autonomní oblasti Kastlie La Mancha, Asturie, Extremadura, Rioja a Navarra. Naopak nejnižší pokles zaznamenaly Baleárské ostrovy a to dokonce méně než půl procenta. Vyšší pokles, ale stále nižší než průměrný, zaznamenaly oblasti Galicie, Kanárské ostrovy a Katalánsko, což je dáno skladbou podílu sektorů na HDP, v které převažují služby.

Následující graf zobrazuje srovnání autonomních oblastí dle HDP na obyvatele v eurech v roce 2012.

Graf 7 - HDP na obyvatele dle autonomních oblastí v roce 2012 v eurech

Zdroj: vlastní zpracování na základě dat z INE

Z grafu je patrné, že nejvyspělejší autonomní oblastí Španělska je Baskicko, následované Madridem a Navarrou. Naopak mezi nejméně vyspělé oblasti patří Extremadura, Melilla a Andalusie, jejichž produkt vytvořený na obyvatele je téměř poloviční oproti Baskicku.

Baskicko se dokonce svou ekonomickou úrovní vyrovná nejvyspělejší ekonomice EU Německu. Nad průměrem EU se nachází i Madrid, Navarra, Katalánsko a Rioja. Z geografického hlediska lze tedy říci, že severní oblasti jsou ekonomicky výkonnější než oblasti jižní, což je kromě jiných důvodů také vede k separatistickým tendencím.

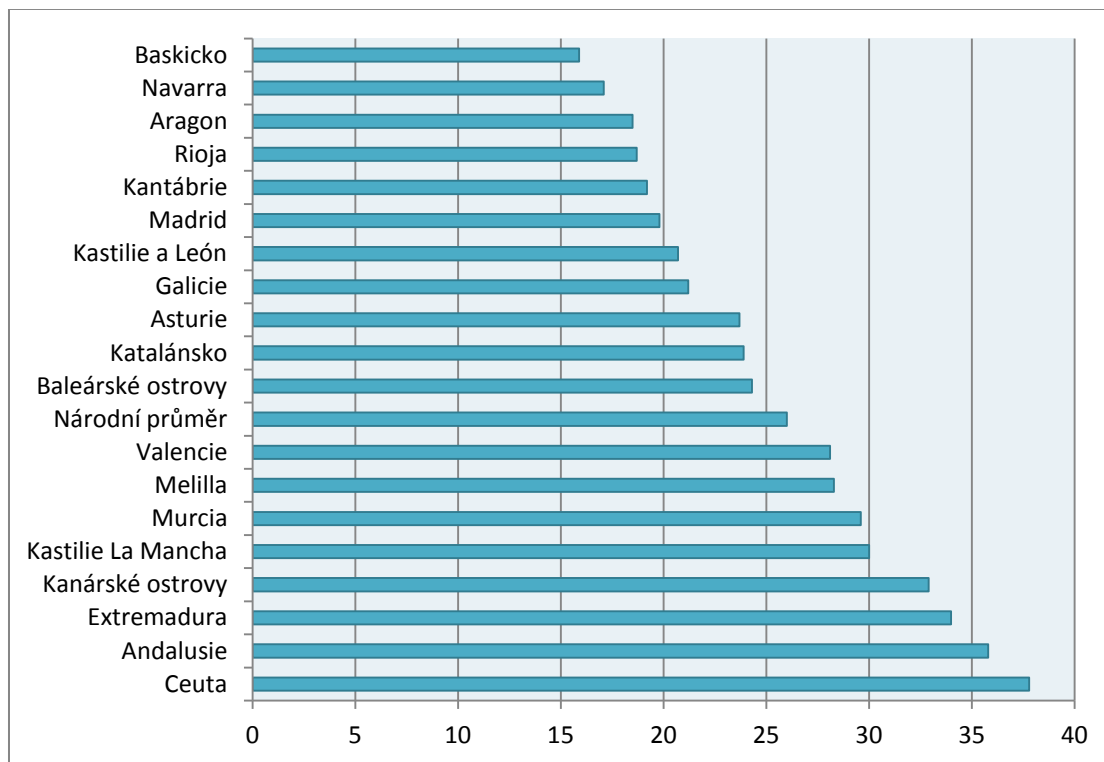
Severní část Španělska má odlišný charakter a tuto odlišnost dává rovněž najevo přáním stát se samostatným státem. Katalánsko a Baleárské ostrovy ve Středozemním moři a řada menších ostrovů mají společnou minulost a společný jazyk. Mluví se zde katalánštinou, která se spíše než španělštině podobá provensálštině, jíž se kdysi hovořilo na jihu Francie.

Baskicko, představující nejvyspělejší region Španělska má výrazně vyšší podíl sekundárního sektoru, který představuje až třetinu místní ekonomiky. Nejvyšší podíl terciárního sektoru na tvorbě HDP mají Kanárské ostrovy a Baleárské ostrovy, což je způsobeno především vysokou atraktivitou v oblasti cestovního ruchu. Nejnižší podíl má La Rioja a Navarra.

Mezi oblasti s nejvyšším podílem zemědělství patří Extremadura, což je také nejspíše důvod její nízké ekonomické výkonnosti. Podobně je na tom i sousední Andalusie, která se však oproti Extremaduře vyznačuje vysokým potenciálem v oblasti kulturně-historického cestovního ruchu. Absolutně nejvyšší podíl zemědělství mají oblasti středního Španělska, Kastilie La Mancha a Kastilie a León, které jak již bylo popsáno dříve, mají výhodné podmínky pro zemědělství a nízkou hustotu zalidnění.

Dalším makroekonomickým ukazatelem, který vykazuje regionální odlišnosti je míra nezaměstnanosti. Následující graf ilustruje srovnání míry nezaměstnanosti v jednotlivých autonomních oblastech v roce 2012.

Graf 8 - Míra nezaměstnanosti dle autonomních oblastí 2012

Zdroj: vlastní zpracování na základě INE

Nejnižší míry nezaměstnanosti dosáhlo v roce 2012 Baskicko, Navarra a Aragon, kde je míra nezaměstnanosti výrazně pod průměrem a pohybuje se okolo 17%. Naopak nejvyšší míry nezaměstnanosti dosáhla Ceuta, Andalusie a Extremadura, kde se míra nezaměstnanosti pohybuje okolo 35%. Z výše uvedeného můžeme vidět, že oblasti, které mají nižší HDP na obyvatele, mají i vyšší nezaměstnanost a naopak.

Nejvyšší nárůst v období po roce 2007 zaznamenaly Baleárské ostrovy, kde byl nárůst nezaměstnanosti až čtyřnásobný. Trojnásobně se míra nezaměstnanosti zvýšila v Kastilii La Mancha, Aragonu, Katalánsku, Valencii a Murcii. Nejméně vzrostla nezaměstnanost v Baskicku. (INE, 2013)

Pouze čtyři autonomní oblasti vykazují průměrný plat vyšší než je celonárodní průměr. Jsou jimi Baskicko (1 957 euro), Madrid (1 890 euro), Katalánsko (1 755 euro) a Navarra (1 736 euro). Druhým extrémem jsou Extremadura a Kanárské ostrovy, které vykazují průměrný plat nižší než 1 400 euro. (El País, 2013)

Dalším problémem Španělska, který se výrazně liší dle autonomních oblastí, je hospodaření s přiděleným rozpočtem. Většině autonomních oblastí přidělené finanční prostředky nestačí a musely požádat centrální vládu o půjčky. Nejvíce zadluženými regiony jsou Katalánsko, které požádalo o 5 miliard euro, Andalusie, která žádala o 4,9 miliard euro a Valencie, která požadovala 3,5 miliard euro. Na druhé straně Kastilie La Mancha si vystačí pouze s 848 miliony euro, Kanárské ostrovy se 756 miliony euro a Murcia s 641 miliony euro. (CNN, 2013)

3. Postavení Španělska na mezinárodním trhu cestovního ruchu

Potenciál cestovního ruchu ve Španělsku je nesmírný. Na jeho území se nachází nesčetné množství historických památek, disponuje kvalitní dopravní infrastrukturou a jeho podnebí je vhodné k strávení letní dovolené. V následující kapitole se budeme zabývat otázkou, jak významný je cestovní ruch pro Španělskou ekonomiku. Dále se zaměříme na charakteristiku příjezdového, výjezdového a domácího cestovního ruchu a hlavní destinace, kam směřují turisté.

3.1. Cestovní ruch v ekonomice Španělska

Cestovní ruch je významnou součástí španělského národního hospodářství. Díky příznivým klimatickým podmínkám, přírodním atraktivitám, bohaté historii, kultuře a gastronomii je významnou položkou pro státní rozpočet, tvůrcem pracovních míst i investičních příležitostí.

Španělsko je v současnosti 4. nejnavštěvovanější zemí světa za Francií, USA a Čínou. Dle údajů WTTC se cestovní ruch v přímém vyjádření v roce 2013 podílel na španělském HDP 5,7 %, což odpovídalo hodnotě více než 58,6 miliard euro. Španělsko se tak nacházelo na 46. místě v žebříčku dle přímého podílu cestovního ruchu na HDP a dle absolutní výše HDP vytvořeného v sektoru cestovního ruchu se nacházelo na 9. místě.

Celkový podíl se pak pohyboval okolo 15,7 % a činil 161 miliard euro. Španělsko se tak dle celkového podílu cestovního ruchu na HDP umístilo na 43. pozici v žebříčku a dle absolutní výše HDP na 7. pozici. (WTTC, 2014: 11)

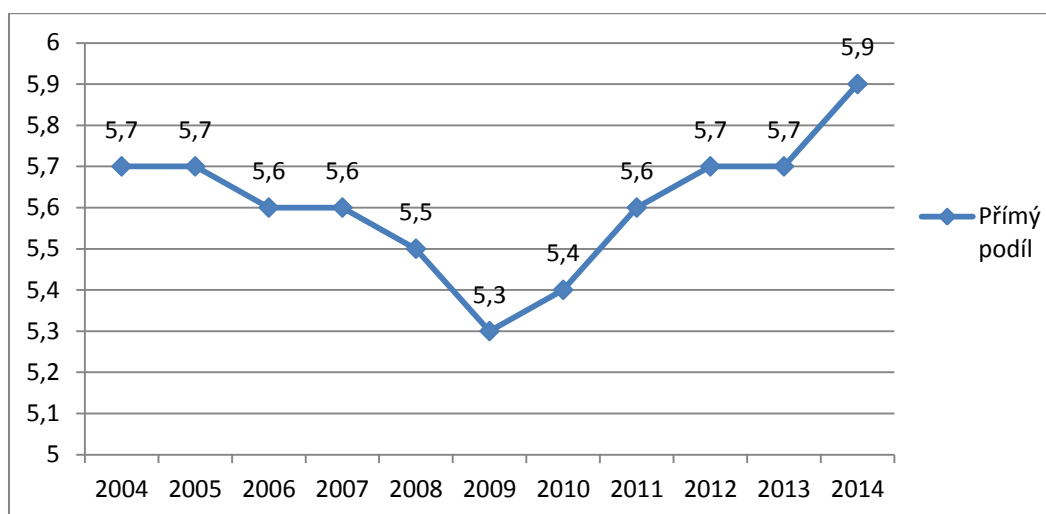
Předpokládá se, že v následujícím roce vzroste přímý podíl o 3,1% na 5,9% HDP a bude činit 60,5 miliardy euro. Celkový podíl by se měl zvýšit o 2% a dosáhnout tak výše 164,3 miliard euro. (WTTC, 2014: 7)

Cestovní ruch Evropské unie jako celku má oproti tomu nižší podíl, přímo přispívá pouze 3,1 %, v celkovém vyjádření za ekonomiku cestovního ruchu 8,4 % HDP, což v absolutní hodnotě znamená téměř 1,4 bilionu euro. (WTTC, 2014:13)

Z výše uvedeného je patrné, že cestovní ruch má pro španělskou ekonomiku mnohem větší význam než v ostatních státech EU, neboť jeho podíl je téměř dvojnásobný. Dalším důkazem o důležitosti cestovního ruchu pro španělskou ekonomiku je fakt, že jeho podíl na tvorbě HDP je vyšší než podíl stavebnictví, které je považováno za klíčový sektor místního hospodářství.

Následující graf znázorňuje vývoj přímého podílu cestovního ruchu na tvorbě HDP v letech 2004 až 2013 a předpokládaný vývoj v roce 2014.

Graf 9 - Vývoj přímého podílu cestovního ruchu na HDP Španělska v letech 2004-2014

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů WTTC

Z grafu je patrné, že v období před hospodářskou krizí se podíl cestovního ruchu na HDP postupně snižoval. Důvodem byl především rychlý růst ostatních sektorů, které zvyšovaly produkt a ačkoli byl i cestovní ruch na vzestupu, jeho přímý podíl se snižoval.

V období světové hospodářské krize se přímý podíl cestovního ruchu na HDP snížil z důvodu poklesu mezinárodních příjezdů a příjmů. Mezinárodní příjezdy a příjmy poklesly, protože krize postihla hlavní zdrojové trhy španělského příjezdového cestovního ruchu. Krize však v cestovním ruchu netrvala dlouho a již v následujícím období začaly příjezdy i příjmy narůstat a s nimi i podíl cestovního ruchu na HDP až dosáhl své původní výše. Dalším důvodem bylo také to, že španělské HDP klesá a tím pádem se podíl cestovního ruchu zvyšuje.

Nejvyšší HDP vytvořené v cestovním ruchu bylo v roce 2009, kdy se pohybovalo okolo 61,5 miliardy eur. V následujících letech nastal postupný růst, ale HDP vyprodukované v cestovním ruchu doposud nedosáhlo své úrovně a je téměř o 3 miliardy euro nižší.

Vzhledem k dlouhodobým problémům Španělska s nezaměstnaností hraje cestovní ruch stále větší roli i v oblasti zaměstnanosti. Co se týče zaměstnanosti v cestovním ruchu, i v té je Španělsko nad průměrem EU. Cestovní ruch se na zaměstnanosti podílí 5,2% přímou cestou a na ekonomice cestovního ruchu 15,5%, což vyčísleno v absolutní hodnotě znamená 866 tisíc přímých pracovních míst a 2,65 milionů pracovních míst celkově. Dle celkového počtu zaměstnanců v cestovním ruchu se nachází na 17. místě a dle zaměstnanců pracujících přímo v cestovním ruchu je na 20. místě. (WTTC, 2014:)

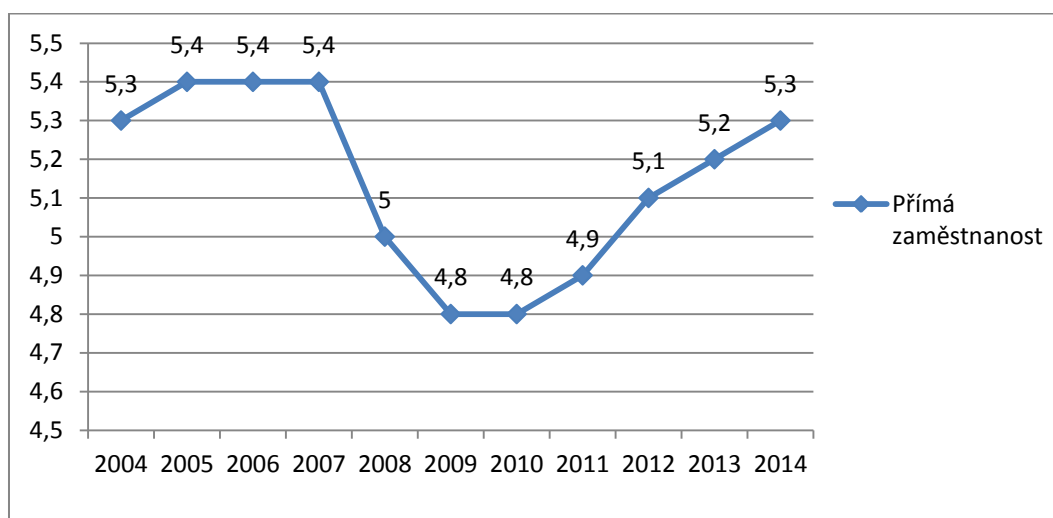
Co se týče struktury zaměstnanosti, největší zaměstnanost je v hotelnictví a cestovních kancelářích (1,3 milionů). V ostatních ubytovacích zařízeních pracuje 257 tisíc obyvatel a ve stravovacích službách pracuje více než 1 milion Španělů. (IET, 2013)

Přičemž až 21,8% zaměstnanců v cestovním ruchu je cizinců, což je mnohem více než v ostatních sektorech. Od období krize však jejich počet každoročně klesá. V roce 2012 se jejich počet snížil dokonce o 7,1%. (INE, 2013: 140)

V letošním roce se předpokládá nárůst přímého podílu o 3,4% na 5,3% zaměstnanosti, což představuje 895 tisíc pracovníků v sektoru cestovního ruchu. Celkový podíl by měl vzrůst o 1,9% na 16% podíl na zaměstnanosti a v tomto sektoru by tak mělo být zaměstnáno 2,7 milionů pracovníků. (WTTC, 2014: 9)

Následující graf znázorňuje vývoj podílu přímé zaměstnanosti v cestovním ruchu v letech 2004 až 2014.

Graf 10 - Vývoj přímé zaměstnanosti v cestovním ruchu Španělska v letech 2004-2014

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů WTTC

Z grafu lze vyčíst, že krize měla pro zaměstnanost v cestovním ruchu daleko větší následky než na mezinárodní příjezdy a příjmy. Pokles zaměstnanosti v tomto sektoru je opravdu výrazný. Ačkoli se zdá, že v následujících letech se situace začala zlepšovat, není tomu úplně tak. Podíl zaměstnanosti v cestovním ruchu sice roste, ale to především díky masivnímu poklesu zaměstnanosti v ostatních sektorech. V porovnání s ostatními sektory však situace není tak špatná. Propuštěných osob bylo méně než v ostatních sektorech a v současné době opět přibývají nová pracovní místa.

Nejvyšší zaměstnanost byla v sektoru cestovního ruchu v roce 2007 a to 3,26 milionů, z čehož 1,1 milion pracovníků bylo v cestovním ruchu zaměstnáno přímo. Od počátku krize tak přišlo o práci zhruba 230 tisíc pracovníků, což je pokles zaměstnanosti o 20,9%.

Nejvíce zaměstnanců bylo propuštěno v roce 2009. Pokles pracovní síly v hotelnictví a cestovních kancelářích činil 3,4%, v ostatních ubytovacích zařízeních 7,3% a ve stravovacích službách 2,3%. (ITE, 2013)

Celkové investice do cestovního ruchu v roce 2013 tvořily 14 miliard eur, což činilo 8% podíl na všech investicích ve Španělsku a to se tak řadilo na 11. místo dle výše investic směřujících do cestovního ruchu. Nejvyšší investice do cestovního ruchu zaznamenalo Španělsko v roce 2009 a to 18,9 miliard euro a od této doby každým dalším rokem klesají. V letošním roce se předpokládá další pokles o 0,3%. (WTTC, 2014: 11)

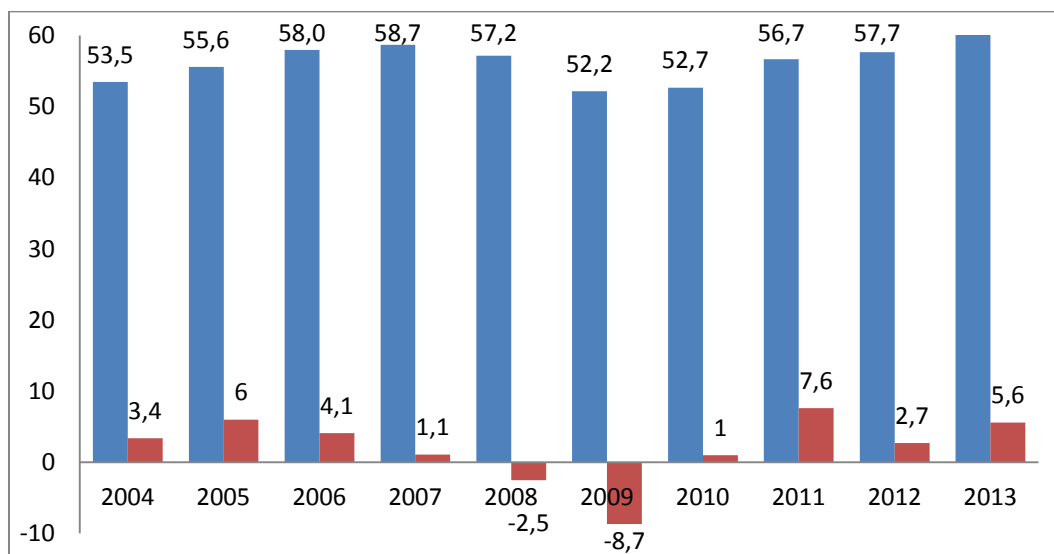
3.2. Postavení Španělska na mezinárodním trhu cestovního ruchu

Jak již bylo řečeno Španělsko má obrovský potenciál cestovního ruchu a cestovní ruch se tím pádem významně podílí na španělské ekonomice. V dalším výkladu se proto zaměříme na charakteristiku jednotlivých typů cestovního ruchu a s nimi spojené příjmy.

3.2.1. Příjezdový, výjezdový a domácí cestovní ruch

V roce 2012 navštívilo Španělsko 57,7 milionů návštěvníků, což představuje 2,7% nárůst oproti předchozímu roku. Tento meziroční nárůst se přičítá Arabskému jaru, kdy turisté vyměnili arabské státy za Španělsko. Zatím největší počet turistů zamířil do Španělska v roce 2007, kdy přijelo téměř 59 milionů turistů a Španělsko se tak stalo druhou nejnavštěvovanější destinací světa. Bohužel v následujícím roce přišla hospodářská krize a příjezdy poklesly na 57,2 turistů. Výše popsanou situaci znázorňuje následující graf. (Frontur, 2013: 5)

Graf 11 - Vývoj počtu příjezdů v milionech a meziroční změny v % v letech 2004-2013

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů UNWTO

Od roku 2010 však Španělsko zaznamenalo tři po sobě jdoucí roky růstu příjezdů, což znamená, že cestovní ruch je jedním z mála sektorů, který napomáhá Španělsku dostat se z nevýhodné hospodářské situace. Navíc podle nejnovějších informací se zdá, že příjezdy v roce 2013 překonaly své historické maximum z roku 2007.

Nejvyšší podíl na růstu příjezdů měli turisté z Francie, Německa a Ruska. Podíl turistů ze severských a asijských zemí také zaznamenal významný růst. Naopak poklesly příjezdy z Itálie a Nizozemska. (Frontur, 2013: 53)

Nejvíce turistů v roce 2012 přijelo tradičně do Španělska z Velké Británie (13,7 milionů), Francie (9,3 milionů) Německa (7,3 milionů), Itálie (3,6 milionů) a Nizozemska (2,5 milionů), které tvoří dohromady 64% příjezdů. Z výše uvedeného vyplývá, že španělský cestovní ruch je vysoce závislý na evropských trzích, což také způsobilo již zmínění pokles mezinárodních příjezdů v letech 2008 a 2009. (Frontur, 2013: 36)

Nejvíce turistů do Španělska zavítá ve třetím trimestru roku, který se v roce 2012 podílel na celkových ročních příjezdech 38% a na celkových příjmech 39%. Druhý největší počet turistů přijíždí ve druhém trimestru roku, který se v roce 2012 podílel na celkových ročních příjezdech 27,7% a na celkových příjmech 26%. Tato skutečnost dokazuje, že španělský cestovní ruch je vysoce závislý na letní turistické sezóně. Z tohoto důvodu se španělská vláda snaží pomocí dotací rozšířit turistickou sezónu. Dotace proto poskytuje seniorům, kteří jsou známí tím, že rádi cestují mimo turistickou sezónu. (Frontur, 2013: 18)

V roce 2012 se na území Španělska realizovalo 280 milionů hotelových přenocování. Průměrná délka pobytu se pohybovala okolo 9,7 nocí. Zatímco turisté ubytovaní v hotelech strávili ve Španělsku v průměru 13 nocí, turisté ubytovaní v jiném typu ubytovacího zařízení zde strávili 7 nocí. (Familitur, 2013: 38)

Až 42% turistů přijíždějících do Španělska bylo ve věku 25-44 let. Druhou nejpočetnější skupinou byli turisté ve věku 45-64 let. Největší počet turistů, kteří navštívili Španělsko (63,5 %) byly vysokoškolsky vzdělané osoby a 32,4% osoby se středním vzděláním. Italští turisté byli převážně ve věku 25-44, naopak z Francie a Velké Británie přicestovali turisté ve věku 45-64 let. (Frontur, 2013: 25)

Španělsko je první zemí na světě dle počtu příjezdů motivovaných strávením relaxační dovolené. Až 85,7% turistů přijelo v roce 2012 do Španělska z důvodu strávení dovolené a relaxace. Z pracovních důvodů přijelo pouze 7% turistů. Z důvodů návštěvy rodiny, nákupů a zlepšení zdraví přijeli 4% turistů. (Frontur, 2013: 27)

Zhruba polovina turistů trávící dovolenou ve Španělsku přijela z důvodu kulturního vyžití. Kvůli zábavě přicestovalo 20% turistů, kvůli sportu 13% a kvůli gastronomii 10%. Až 83% turistů, kteří přijeli do Španělska za kulturou, si cestu organizovali sami. Jejich věk se pohyboval převážně mezi 25 až 44 lety.

Nejvíce turistů cestujících do Španělska za zábavou pocházelo z Velké Británie, severských států a Německa. Za prací nejčastěji cestovali Portugalci. Návštěva rodiny, nákupy a zdraví nejčastěji motivovali též Portugalce a Francouze. (Frontur, 2013: 30)

Turisté, kteří přijeli do Španělska, se nejčastěji ubytovávali v hotelech (65%). Podíl turistů, kteří si pronajali byt, či dům bylo 29%. Co se týče hotelů, Španělsko se nachází na druhém místě v počtu hotelových lůžek v EU hned za Itálií. Na území Španělska se tak nachází 1,9 milionů hotelových lůžek. Průměrná obsazenost španělských hotelů se pohybuje okolo 53%. Nejvyšší průměrné obsazenosti dosahovaly tří a čtyř hvězdičkové hotely a to okolo 60%. (IET, 2013: 15)

Nejvyužívanějším dopravním prostředkem k cestám do Španělska bylo z pochopitelných důvodů letadlo a to téměř v 80% případů. Turisté do Španělska nejčastěji přijížděli v párech (43%) či sami (23%). Rodiny s dětmi se na celkových příjezdech podíleli 16,5% a skupiny přátel se podíleli 11%. Dovolenu si ve většině případů organizovali turisté sami. S cestovní kanceláří cestovalo pouze 31% turistů. Nejčastěji s cestovní kanceláří cestovali Rusové, Němci a severské země. (Frontur, 2013: 43)

Dobrym znamením je, že turisté cestující do Španělska se vyznačují vysokou destinační věrností. V roce 2012 se 80,2% turistů svěřilo s tím, že Španělsko navštívili již v předchozích letech. Z čehož 38% z nich se přiznalo, že navštívilo Španělsko desetkrát a více.

Nesmíme opomínat ani druhou skupinu návštěvníků, kterými jsou výletníci. Počet příjezdů výletníků v posledních letech pravidelně kolísá a v roce 2012 došlo k poklesu příjezdů o 3,5% na 41,5 milionů příjezdů. Největší počet výletníků zamířil do Španělska v roce 2011. Pokles výletníků nemusí Španělsko výrazně trápit, pokud je nahrazen růstem počtu turistů. (Frontur, 2013: 14)

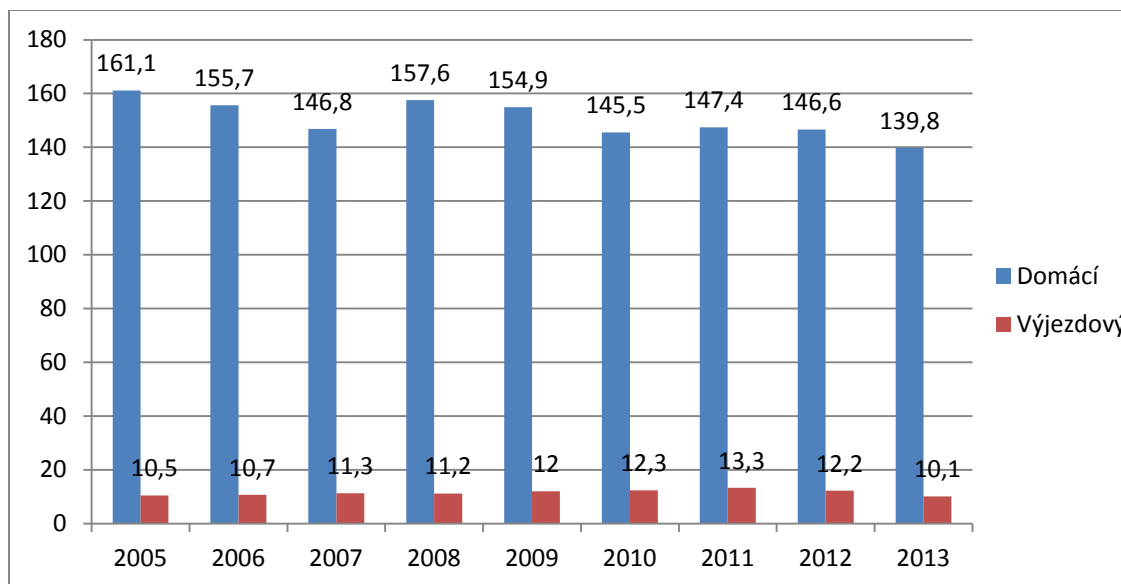
Hlavním motivem k cestě výletníků byly osobní důvody jako je návštěva rodiny, zdraví či nákupy. Do Španělska ve většině případů cestovali silniční dopravou z okolních zemí. Více než 60% výletníků pocházelo z Francie a 24% z Portugalska.

V roce 2012 realizovali Španělé 158,7 milionů cest. Přičemž 92,3% připadalo na domácí cesty a pouze 7,7% na cesty zahraniční. Do zahraničí tak vycestovalo 12,1 milionů turistů, což znamenalo meziroční pokles o 8,7%. Domácí cesty poklesly pouze o 0,6%.

Cestovního ruchu (čtyři a více přenocování) se v tomto roce účastnilo pouze 31, 4% obyvatel Španělska, což je v rámci EU podprůměrné číslo. Avšak Španělsko je jednou ze zemí s největším podílem domácího cestovního ruchu v rámci EU. Větší podíl domácích cest realizují pouze Řekové a Rumuni. (IET, 2013: 6)

Následující graf znázorňuje vývoj výjezdového a domácího cestovního ruchu Španělska v letech 2004 až 2013 v milionech osob.

Graf 12 - Vývoj národního cestovního ruchu Španělska v letech 2005-2013

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů IET

Z grafu je patrné, že v letech 2005 až 2007 se španělské ekonomice dařilo a Španělé tak omezovali domácí cestovní ruch a raději cestovali do zahraničí. V roce 2008 pak můžeme sledovat nárůst domácího cestovního ruchu. V letech 2010 a 2011 se španělské ekonomice začalo dařit lépe a zvýšil se domácí cestovní ruch na úkor výjezdového. Hned v následujícím

roce však nastala recese a s ní spojený pokles domácího i výjezdového cestovního ruchu. Nejhorším rokem byl však rok 2013, kdy domácí cestovní ruch poklesl o více než 6,8 milionů a výjezdový o více než 2 miliony.

Většina španělských turistů směřovala do Evropy. Španělé nejčastěji zamířili do okolních zemí jako je Francie (19,4%), Portugalsko (11%) a Itálie (10,5%). Mimo Evropu cestovali nejčastěji do Maroka (6,5%). Na americký kontinent cestovalo 10% Španělů. Hlavními destinacemi byly Spojené státy americké, Mexiko, Dominikánská republika a další španělsky mluvící země. (Familitur, 2013: 62)

Až 50% vyjíždějících turistů pocházelo z oblasti Katalánska či Madridu, které patří k nejbohatším. Hlavním motivem turistů byl stejně jako u domácích cest odpočinek. Nejpodstatnějším rozdílem oproti domácím cestám je podíl cest motivovaných prací. Kvůli práci vycestovalo až 15,2% Španělů. (Familitur, 2013: 65)

Španělé realizovali 751 milionů přenocování, což znamenalo pokles o 2,1% oproti předchozímu roku. Z čehož 85,5% přenocování realizovali doma a 14,5% v zahraničí. Ačkoli se většina přenocování realizovala doma, zahraniční cesty byly v průměru delší než domácí. Na domácích cestách strávili Španělé v průměru 4,4 noci a na cestách do zahraničí 9 nocí. Zatímco domácí přenocování poklesly o 1,1%, přenocování v zahraničí poklesly o 7,9%. (Familitur, 2013: 7)

Domácí turisté nejčastěji cestovali do čtyř autonomních oblastí, kterými jsou Andalusie (18,2%), Katalánsko (15,2%), Valencie (11,5%) a Kastilie a León (10%). (Familitur, 2013: 37)

Motivem k cestě jim bylo strávení prázdnin mimo domov (53,9%), strávení víkendu mimo domov (21,2%), návštěva přátel a příbuzných (10,2%), pracovní povinnosti (7,1%), studium (6,1%) a další. Pokud se blíže podíváme na první dva motivy, jejich hlavním cílem byl v 69,7% odpočinek v přírodě či na pláži. Druhým hlavním motivem těchto cest bylo ve 14% případů kulturní vyžití. Sportovní vyžití motivovalo pouze 3,1%.

Nejčastější činností během cest byly nákupy (56,3%), gastronomické aktivity a návštěvy vinných sklepů (54,4%), návštěvy muzeí, památek a historických měst (46,2%), návštěva

přátel a příbuzných (41,1%), procházky v přírodě (36,2%), opalování se na pláži (31,8%) či návštěva barů a diskoték (30,3%). Významný podíl na aktivitách provozovaných během dovolené mají i aktivity spojené s náboženstvím (6,8%). (Familitur, 2013: 27)

Co se týče ubytování, nejčastějším typem bylo ubytování u rodiny a přátel (39%) či ve vlastním ubytování (27,3%). V hotelu se ubytovalo pouze 20,4% turistů. Ubytování v hotelu zaznamenalo oproti předchozímu roku pokles o 10,2%.

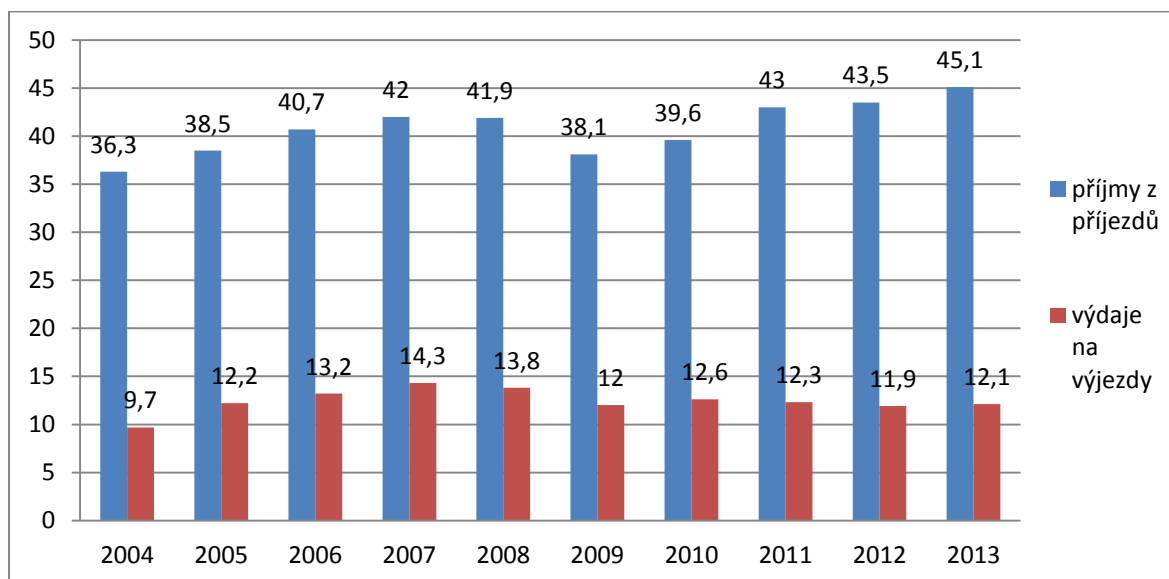
Nejčastěji využitým dopravním prostředkem byl automobil, který jako jediný způsob dopravy zaznamenal růst oproti předchozímu roku. Leteckou dopravu využilo 9,9% Španělů při cestách na delší vzdálenosti. Vlákem a autobusem cestovalo 4,2% a 5% turistů. (Familitur, 2013: 23)

3.2.2. Vývoj příjmů a výdajů na cestovní ruch ve Španělsku

Jak již bylo zmíněno, Španělsko je druhou zemí s největšími příjmy z cestovního ruchu na světě. Nyní se příjmům z mezinárodního cestovního ruchu budeme věnovat podrobněji. Nejdříve si popíšeme vývoj v posledních letech.

Zatímco příjezdy reagovaly na krizi okamžitě, pokles příjmů přišel až s ročním zpožděním. Zlepšení situace však nastalo hned v roce 2010 a v následujícím roce překonaly příjmy své historické maximum z roku 2007 a jejich růst pokračuje nadále. Níže je uveden graf ilustrující vývoj salda v cestovním ruchu.

Graf 13 - Vývoj příjmů z příjezdového cestovního ruchu a výdajů na výjezdový cestovní ruch v letech 2004-2013 v miliardách eur

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů Banco de España

Naopak výdaje na výjezdový cestovní ruch mají kolísavý charakter. Od roku 2004 do roku 2007 můžeme pozorovat postupný nárůst výdajů na výjezdový cestovní ruch. Tento růst je způsoben růstem španělské ekonomiky jako celku. Od období světové hospodářské krize, můžeme sledovat již zmíněné kolísání výdajů, jež je důsledkem nevyváženého hospodářského vývoje Španělska. Z grafu lze též vyčíst, že nejvyšší výdaje na výjezdový cestovní ruch byly v roce 2007 a to 14,3 milionů eur. Od dob krize roste i saldo platební bilance cestovního ruchu. Důvodem jsou rychle rostoucí příjmy z příjezdového cestovního ruchu a pokles výdajů na výjezdový cestovní ruch. Saldo platební bilance cestovního ruchu bylo nejvyšší v roce 2013 a činilo 33 milionů eur.

Přijíždějící turisté v tomto roce ve Španělsku utratili 55,6 miliard euro, což znamenalo 5,7% nárůst oproti předchozímu roku. Spolu s nárůstem celkových výdajů vzrostly i průměrné výdaje na osobu o 2,8% na 966 eur a průměrné výdaje na osobu za den o 6% na 108 euro.

Příjmy Španělska jsou tak vysoké i z toho důvodu, že jeho hlavními zdrojovými trhy jsou Velká Británie, Německo, Francie a Itálie patřící k deseti zemím, které mají nejvyšší výdaje na cestovní ruch na světě.

K růstu příjmů přispěli především Britové, Rusové, severské státy a Německo. Mezi státy s největší útratou tradičně patří Britové, Němci a Francouzi, jejichž podíl na celkových výdajích se pohybuje okolo 46%. Průměrná denní útrata je ovšem vyšší u vzdálenějších zdrojových zemí a to i po odečtení nákladů na dopravu. (Egatur, 2013: 52)

Nejvyšší průměrné výdaje na osobu měli Latinoameričané (2 280 eur), Američané (2 175 eur), Kanadčané (2 092 eur) a Japonci (2 036 eur). Výdaje těchto zemí přesahovaly průměrné výdaje na osobu více než dvakrát. (Egatur, 2013: 98)

Nejvíce výdajů směřovalo na dopravu a to až 25,2% a zajištění balíčku služeb cestovního ruchu 24,5%. Na výlety a ostatní služby připadalo 19,2% výdajů, na ubytování směřovalo 17,3% a na stravování 13,8%.

Nejvyšší výdaje na osobu dle věkových kategorií měli senioři věku nad 65 let a to 1 098 euro. Jak již bylo naznačeno dříve, španělská vláda seniorům poskytuje dotace a ti jsou kromě cestování mimo sezónu charakterističtí právě vyšší útratou, než mají ostatní turisté. Na druhém místě byli turisté ve věku 15-24 let s útratou 1 038 euro, kde značnou část tvoří výdaje na studium. Většina turistů cestujících do Španělska má průměrný příjem či středně vysoký příjem. Pouze 4,9% turistů mělo vysoký příjem. (Egatur, 2013: 21)

Co se týče výletníků, jejich pokles způsobil i snížení jejich výdajů o 8,8% na 5 miliard euro. Jejich průměrná útrata je 130 euro, tedy výrazně nižší než útrata turistů. To je způsobeno mimo jiné, tím že neutratí žádnou částku za ubytování.

Následující tabulka zobrazuje vývoj výdajů domácích turistů v období 2009 až 2012.

Tabulka 4 - Výdaje domácích turistů na cestovní ruch ve Španělsku v letech 2009-2012

	2008	2009	2010	2011	2012
celkové výdaje v mld. euro	24,3	23,6	22,9	21,9	20,5
výdaje na osobu v eurech	150,9	148,7	148,7	149	139,9
výdaje na den v eurech	34,9	34,5	34,3	33,8	31,9

Zdroj: vlastní zpracování z Familitur

Výdaje na domácí cesty od počátku krize klesají, především průměrné výdaje na osobu na den. Výjimku tvořil pouze rok 2011, kdy celkové a průměrné výdaje na osobu vzrostly. V roce 2012 poklesly o 6,7% a činily tak 20 505 milionů euro. Průměrné výdaje na osobu poklesly o 6,1% na 139,9 euro a průměrné denní výdaje poklesly o 5,6% a činily 31,9 euro. (Familitur, 2013: 9)

Nejvyšší průměrné denní výdaje mají cesty motivované kulturním vyžitím (95,8 euro) a sportovní cesty (77,9 euro). Naopak nejnižší denní výdaje mají cesty motivované návštěvou příbuzných a známých (31 euro) a odpočinkové cesty (30,2 euro).

Při cestách do zahraničí utratili španělští turisté 8 107 milionů euro, což znamenalo 12,7% pokles oproti předchozímu roku. Toto číslo odpovídá 30% celkových výdajů Španělských turistů. Průměrné výdaje na osobu a průměrné denní výdaje poklesly též na 665,4 euro a 74,3 euro. (Familitur, 2013: 69)

3.3. Hlavní oblasti koncentrace cestovního ruchu

Stejně jako rozmístění ekonomických aktivit i cestovní ruch není realizován ve všech oblastech stejnou měrou. Rozdíly jsou způsobeny především odlišnou atraktivitou oblastí, kvalitou a rozsahem nabídky služeb, dopravní dostupností a infrastrukturou.

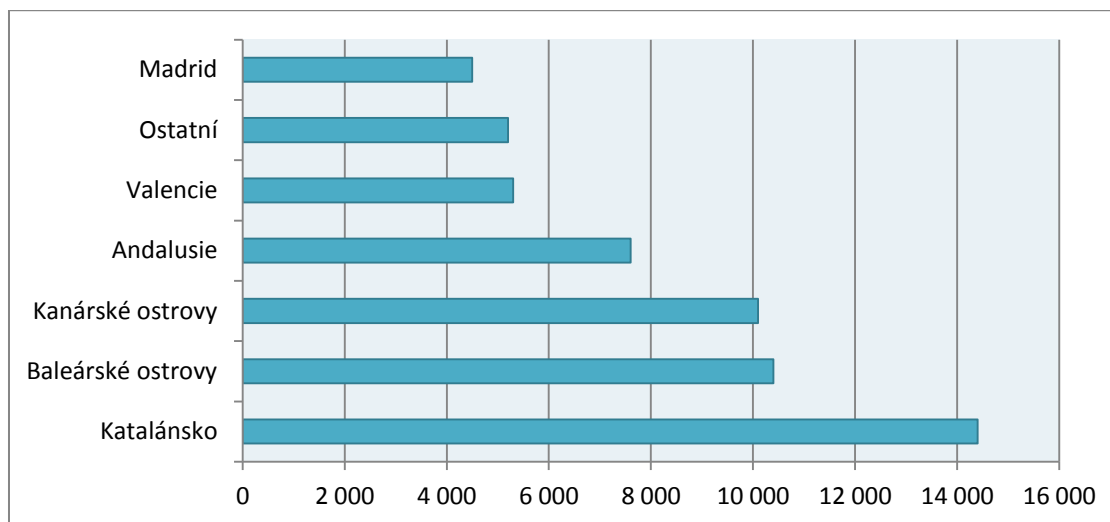
Hlavní turistickou oblastí Španělska je pobřeží Costa Brava, pobřežní pás táhnoucí se od francouzských hranic na jih k Barceloně. Jižně od Barcelony přechází Costa Brava v Costa Doradu. Dále na jih se nachází třetí největší město Španělska Valencie. V jižní části Valencie začíná pobřeží Costa Blanca s lázeňským letoviskem Benidorm. Nejjižnější část Španělska, Andalusie připadá turistům typicky španělská. Turisty kromě historických památek přitahuje také slunné pobřeží Costa del Sol. Daleko od pláží však leží chudá zemědělská oblast, jejíž venkovské obyvatelstvo stárne, jelikož mladí odešli za prací jinam. Na severozápadě Španělska leží Galicie, která patří k málo navštěvovaným oblastem. (Palmer, 1998: 662)

Institut cestovního ruchu Španělska rozdělil Španělsko do čtyř oblastí podle převažujících atraktivit a konkurenceschopnosti. První oblast se nazývá pobřeží Středozemního moře a její součástí jsou Katalánsko, Valencie, Murcia a Andalusie a jejich největší potenciál představuje dostatek slunečního záření a dostupnost moře. Druhá oblast se nazývá zelené Španělsko a

zahrnuje Galicii, Asturii, Kantábrii a Baskicko, jejichž hlavním potenciálem je krásná příroda. Třetí oblastí je vnitrozemí poloostrova, které zahrnuje Kastilii a León, Rioju, Navarru, Aragon, Madrid, Kastilii La Manchu a Extremaduru, jejichž hlavním potenciálem jsou kulturní památky a atraktivita. Poslední ostrovní část zahrnuje Kanárské a Baleárské ostrovy, které jsou též vhodné k přímořské turistice. (Familitur, 2013: 32)

Následující graf zobrazuje hlavní turistické cíle zahraničních turistů mířících do Španělska.

Graf 14 - Hlavní oblasti koncentrace příjezdového cestovního ruchu v roce 2012

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů Frontur

Nejvíce návštěvníků Španělska (91%) zavítá do šesti autonomních oblastí, kterými jsou Katalánsko, Baleárské a Kanárské ostrovy, Andalusie, Valencie a Madrid. V roce 2012 vystřídal Katalánsko Baleárské ostrovy na první pozici, díky 15% nárůstu příjezdů oproti předchozímu roku. Největší pokles příjezdů zaznamenala autonomní oblast Madridu a to až o 8,1%. Tyto autonomní oblasti jsou i příjemci 92,5% příjmů z mezinárodního cestovního ruchu. Katalánsko se dlouhodobě drží na prvním místě v příjmech, které v roce 2012 činily 12,6 milionů euro. Na druhé pozici se nachází Kanárské ostrovy s příjmy ve výši 10,6 milionů euro. (Frontur, 2013: 99)

Co se týče zaměstnanosti v cestovním ruchu, 76,6% pracovníků je zaměstnáno v šesti oblastech, kterými jsou Katalánsko, Andalusie, Madrid, Valencie, Kanárské a Baleárské ostrovy. Na Kanárských a Baleárských ostrovech je podíl zaměstnaných v cestovním ruchu na celkové zaměstnanosti nejvyšší a činí 23,3% a 22,5%. (IET, 2013: 8)

Oblíbenou destinací britských turistů jsou Kanárské a Baleárské ostrovy, kam zavítá až 48,1% britských turistů cestujících do Španělska. Tyto ostrovy se na celkových výdajích Britů podílejí více než 54%. Baleárské ostrovy jsou též oblíbenou destinací Němců, navštíví je až 41% německých turistů cestujících do Španělska. Na celkových německých výdajích se 39% podílí Baleárské ostrovy a 31% Kanárské ostrovy.

Nejoblíbenější destinací Francouzů je vzhledem ke své dobré dostupnosti a jazykové podobnosti Katalánsko, kam zamíří 43% Francouzů. V Katalánsku utratí francouzští turisté 36,9% z celkových výdajů na španělském území. Do Katalánska zavítalo i 32% italských turistů, kteří zde utratili 24,3% z celkových italských výdajů. (Frontur, 2013: 77)

Co se týče domácího cestovního ruchu, nejvyšší počet turistů, kteří cestují převážně v rámci své autonomní oblasti, se nachází v Andalusii. Zatímco v rámci Andalusie její obyvatelé realizují 82,3% cest, mimo ni realizují pouze 17,7% cest. Opačným extrémem jsou Ceuta a Melilla, jejichž obyvatelé cestují mimo jejich území v 99,8% případů. Další regionem, který preferuje cesty mimo své území je Madrid. (Familitur, 2013: 40)

Madrid je oblastí s největším rozdílem mezi příjezdy a výjezdy turistů. V roce 2012 z něj vycestovalo o 19,8 milionů turistů více, než přicestovalo. Baskicko a Katalánko, byly též zdrojovými trhy a jejich salda byla 4,4 a 4,7 milionů euro.

Nejvyšší průměrné výdaje na osobu v rámci autonomních oblastí zaznamenali Ceuta a Melilla a Kanárské a Baleárské ostrovy. Nejnižší výdaje zaznamenali Kastilie La Mancha, Rioja a Kastilie a León. (Familitour, 2013: 55)

3.4. Konkurenceschopnost cestovního ruchu

Španělsko patří k nejnavštěvovanějším zemím a zemím s nejvyššími příjmy z cestovního ruchu na světě. Abychom mohli zjistit proč tomu tak je, zařazujeme na konec kapitoly zhodnocení konkurenceschopnosti cestovního ruchu Španělska.

Následující část práce bude pojednávat o konkurenceschopnosti Španělska v oblasti cestovního ruchu dle statistik Světového ekonomického fóra. V roce 2013 se Španělsko umístilo na 4. místě ze 140 zemí a oproti roku 2011 si tak polepšilo o 4 místa.

Konkurenceschopnost Španělska se tedy zvýšila navzdory krizi, kterou tamní hospodářství prožívá.

Oproti minulému období se zlepšilo především ve zjednodušení podnikání a jeho nižší nákladnosti. Také se mírně snížily ceny ubytovacích služeb. Pozitivem je, že španělská vláda zařadila cestovní ruch do seznamu priorit, které mohou Španělsku pomoci z nelehké ekonomické situace.

Před Španělskem se umístily pouze ekonomicky vyspělé země jako je Švýcarsko, Německo a Rakousko, což jen dokazuje, že v oblasti cestovního ruchu patří mezi světové lídry. Konkurenční země co se příjezdů týče, USA, Francie, Itálie a Čína se umístili na 6. místě, na 7. místě, na 26. místě a na 45. místě.

Španělsko dominuje především v kulturních zdrojích. Tuto pozici si vysloužilo díky 2. největšímu počtu kulturních památek UNESCO na území jednoho státu a 3. největšímu počtu mezinárodních veletrhů a výstav. Dále vyniká počtem přírodních památek UNESCO a jednou z největších kapacit sportovních stadionů. (WEF, 2013: 19)

Další silnou stránkou je rozvinutá turistická infrastruktura, především dostatek kvalitních hotelových kapacit, půjčoven aut a bankomatů. Dopravní infrastruktura se také řadí k nejlepším na světě a to ať jde o leteckou či pozemní dopravu. Kvalita a hustota vnitrostátních i mezinárodních linek patří do desítky nejlepších na světě.

Na prvním místě se umístilo i v dostupnosti pitné vody a dostupnosti hygienických zařízení. Nadprůměrné je i v bezpečnosti a ochraně životního prostředí. Silnou stránkou je i dostatečný počet kvalifikované pracovní síly, což se zdá být v rozporu s aktuální situací na trhu práce.

Slabou stránkou je cenová konkurenceschopnost v oblasti cestovního ruchu, která je dána vyspělostí španělské ekonomiky. Problémem je především vysoká daňová zátěž, ceny pohonných hmot a vysoká cenová hladina. Další slabší stránkou je oblast předpisů a regulací a to především potíže při podnikání v cestovním ruchu. (WEF, 2013: 321)

4. Ekonomika a cestovní ruch Katalánska

Katalánsko je jednou z nejvyspělejších autonomních oblastí Španělska a z tohoto důvodu byla také vybrána k hlubší analýze. Následující kapitola stručně zopakuje hlavní ukazatele katalánské ekonomiky, které již byly zmíněny v části práce zaměřené na teritoriální odlišnosti a doplní je o nové poznatky.

4.1. Základní charakteristika

Katalánsko, španělsky Cataluňa se nachází na severovýchodě Španělska u pobřeží Středomořího moře. Jeho sousedy na severu jsou Francie a Andorra, na západě Aragonie a na jihu Valencie. Dle rozlohy 32 114 km² je šestou největší autonomní oblastí a zaujímá zhruba 6,3% území Španělska. Jeho území se člení do čtyř provincií, kterými jsou Barcelona, Girona/Gerona, Lleida/Lérida a Tarragona. Tyto provincie se dále dělí na 41 krajů a 947 obcí.

Prvními obyvateli na území dnešního Katalánska byli staří Řekové, kteří se zde usadili již v 6. století před naším letopočtem. Po Řecích následovali Kartaginci a Římané, kteří učinili Tarragonu hlavním městem. Ve středověku bylo Katalánsko součástí Aragonského království, poté se stalo námořní velmocí a později společně s Baleárskými ostrovy, Sicílií a jihem Francie tvořilo Neapolské království.

Od 15. století je Katalánsko součástí Španělského království, přičemž se stále neúspěšně snaží o samostatnost. Na příkladu Války o španělské dědictví (1701-1714) lze ilustrovat další útok Katalánců proti španělské vládě. Ustavičné separatistické tendence Katalánců se neobešly bez trestů. Dochází k omezení katalánské tradiční autonomie, ke zrušení katalánské ústavy a katalánštiny jako úředního jazyka, kterým se na dalších 250 let stala kastilština.

Během 19. století lze pozorovat opět pomalé ožívání katalánského jazyka a kultury. Zásadní dopad na katalánskou kulturu a jazyk měla následně španělská občanská válka a po ní bezprostředně ustavená diktatura. Válku vyhrál kastilský nacionalista generál Franco. Za diktatury Franca se setkáváme s velmi brutálním potlačováním veškerých snah o prosazování katalánské, baskické či galicijské identity. Používání katalánského jazyka na veřejnosti bylo v prvních letech diktatury dokonce trestáno smrtí. (Slavíková, 2011)

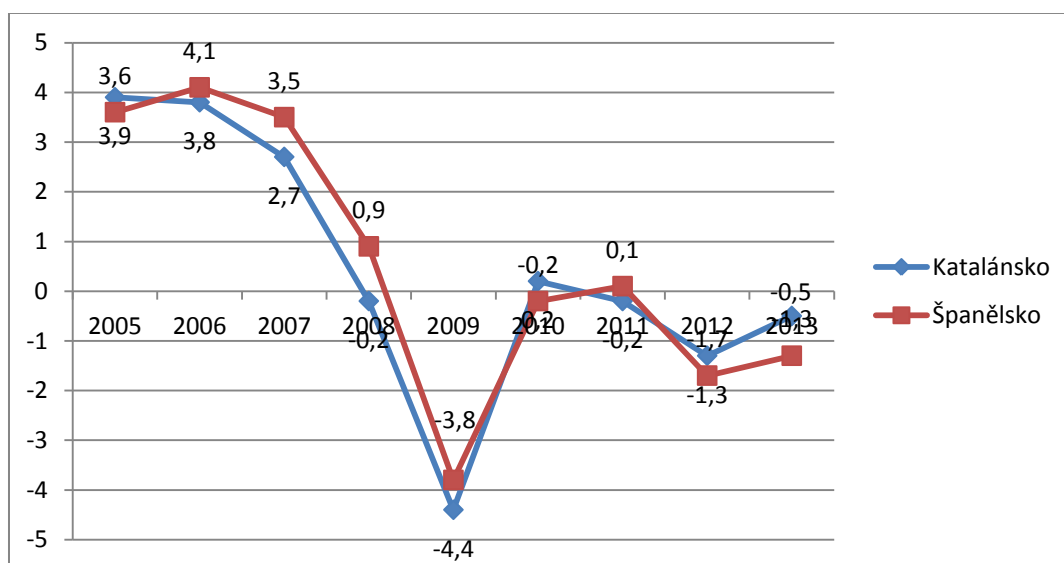
Od pádu Frankova režimu v roce 1975 dochází k obnovení autonomie a katalánština se stává úředním jazykem. V dnešní době Katalánsko disponuje jednou z nejvyšších autonomií v rámci Španělska. Vrcholným orgánem výkonné moci je katalánská vláda, v jejímž čele je prezident Katalánska Artur Mas. Katalánsko má i svou zákonodárnou moc v podobě vlastního parlamentu a vlastní soudní moc. (Generalitat de Catalunya, 2013)

Katalánsko je se 7,5 miliony obyvatel druhou nejlidnatější autonomní oblastí Španělska a představuje 16% španělské populace. Z těchto 7,5 milionů je zhruba 1,2 milionů přistěhovalců. Na území Katalánska je úředním jazykem kromě kastilštiny i katalánština. Dle Katalánského statistického úřadu rozumí katalánštině 95,12% Španělů, 78,3% jí dokáže použít v mluveném projevu, ale psanou formu ovládá pouze 55,7%. (Idescat, 2014)

4.2. Ekonomika

Katalánsko má nejvyšší podíl na tvorbě HDP v rámci autonomních oblastí a to téměř 19%. V roce 2013 činilo jeho HDP 203 miliard euro. Dle HDP na obyvatele se s hodnotou 27 698 euro nachází na čtvrtém místě v rámci autonomních oblastí. Katalánské HDP na obyvatele je vyšší než průměrné HDP na obyvatele ve Španělsku i v EU. (Idescat, 2014) Níže uvedený graf znázorňuje meziroční změny HDP v letech 2005 až 2013.

Graf 15 - Srovnání vývoje reálného HDP ve Španělsku a Katalánsku v letech 2005-2013

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů INE

V letech 2006 až 2009 byl růst katalánského HDP lehce pod celonárodním průměrem. Nejvyšší pokles zaznamenalo v roce 2009 a to o 4,4%. V následujícím roce nastalo zlepšení a katalánské HDP vzrostlo o 0,1%. Od roku 2011 však Katalánsko permanentně zaznamenává pokles produkce. Pozitivním faktem je, že pokles produkce v roce 2013 byl výrazně nižší než celostátní průměr a v letošním roce se předpokládá růst produkce.

Nejvyšší pokles v roce 2009 zaznamenal průmyslový sektor a to o 12,1%. Stavebnictví pokleslo o 5,9% a zemědělská produkce se zvýšila o 6,4%. Pokles stavebnictví se doposud nezastavil a v roce 2013 činil 6,7%. (Idescat, 2014)

Hlavním motorem Katalánska je Barcelona, která se během posledních desetiletí transformovala z upadajícího průmyslového města na evropské centrum designu a biotechnologií. Barcelona se stala magnetem pro zahraniční studenty, vědce a umělce, což má pozitivní dopad na místní ekonomiku.

Ekonomika Katalánska je velmi diverzifikovaná. V roce 2013 se na tvorbě HDP 64,8% podílely služby, 18,8% průmysl, 6,8% stavebnictví, 1,2% zemědělství a 8,4% čisté daně z produkce. V průmyslu bylo zaměstnáno 26% pracovní síly, ve službách bylo zaměstnáno 66,8% pracovní síly, ve stavebnictví 10,2% a v zemědělství pouze 2,2%.

Pracovní produktivita Katalánska, stejně jako zbytku Španělska, ve vztahu k ostatním zemím OECD klesá. V letech 1995 až 2005 klesla ze 115% na 91%. Příčinou je expanze méně vzdělané a méně kvalifikované pracovní síly a neschopností firem zvýšit produktivitu pomocí zavedení inovací. (OECD, 2010:16)

Hlavními průmyslovými odvětvími jsou automobilový, potravinářský, textilní, papírenský, chemický průmysl a metalurgie. Katalánské zemědělství se specializuje na pěstování obilovin, brambor, zeleniny, na chov dobytka a rybolov.

Zahraniční obchod

Stěžejními vývozními artikly jsou motorová vozidla, chemické produkty, transportní zařízení, textil a zemědělské produkty. Nejvýznamnějšími obchodními partnery jsou Francie, Itálie,

Německo, Portugalsko, UK, Švýcarsko, Nizozemsko, USA. Katalánský export se na celkovém španělském exportu podílí zhruba 26,2%. (MZV, 2014)

V roce 2013 činil export 58,3 miliard euro, což činilo 0,1% nárůst oproti předchozímu roku. V porovnání s celkovým růstem španělského exportu, který se zvýšil o 5,2%, Katalánsko značně zaostalo. Export Katalánska poklesl pouze v roce 2009 a to o 17,9%.

Hlavními dovozními artikly jsou motorová vozidla, strojní vybavení, chemické produkty a elektronika. Tyto artikly dováží především z Německa, Francie, Itálie, Číny, Nizozemska, USA a Velké Británie. Na celkovém španělském importu se podílí zhruba 27,1%. (MZV, 2014)

Ačkoli je katalánská obchodní bilance dlouhodobě pasivní, v posledních letech se její schodek snižuje, především díky poklesu importu. Nejvyšší pokles v posledních letech zaznamenal import v roce 2009 a to 25,3%. V letech 2010 a 2011 import mírně rostl a v roce 2012 opět poklesl. V loňském roce poklesl import o 3,2% na 67 miliard euro, což je o 1,9% vyšší pokles než zaznamenalo celé Španělsko. Avšak vývoj katalánského importu během světové hospodářské krize a následného ekonomického vývoje Španělska je víceméně shodný s vývojem celonárodního importu. (Idescat, 2014)

Zahraniční investice v Katalánsku v roce 2013 dosahovaly výše 3,5 miliardy euro, což znamenalo 31,5% nárůst oproti předchozímu roku. Většina investic pocházela od evropských investorů. Největšími investory byli Němci, Dánové, Číňané, Kolumbijci a Brazilci, kteří investovali především do telekomunikací, dopravní infrastruktury, strojírenství a stavebnictví. Nárůst investic v hotelnictví činil 79,8%. (Idescat, 2014)

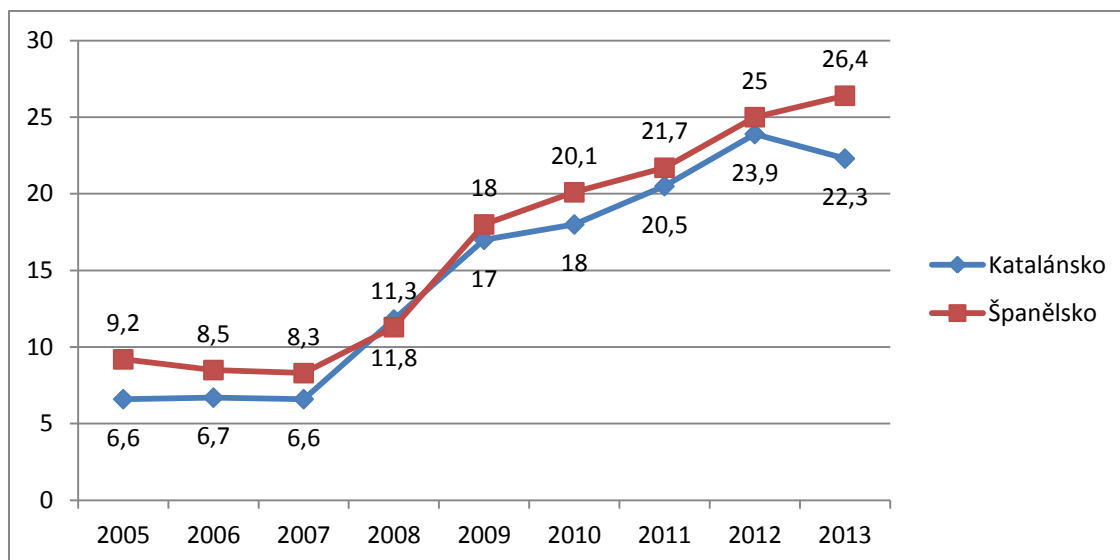
Zahraniční investice Katalánska poklesly v roce 2013 o 6,9% na 1,8 miliard euro. Katalánské zahraniční investice směřují především do Alžírsko, Argentiny, Německa a Andorry. Hlavními investičními oblastmi jsou agrární projekty, IT, cestovní ruch a služby. (MZV, 2014)

Nezaměstnanost

Nezaměstnanost je pro Katalánsko stejně palčivým problémem jako pro zbytek Španělska. Ačkoli je na tom Katalánsko o něco lépe, v rámci států EU je jeho nezaměstnanost vysoce

nadprůměrná. Situace Katalánska v porovnání se Španělskem je znázorněna na grafu uvedeném níže.

Graf 16 – Srovnání vývoje míry nezaměstnanosti v Katalánsku a Španělsku v letech 2005-2013

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů INE

Z grafu je patrné, že v době před krizí byla nezaměstnanost stabilní a pohybovala se okolo 6,6%. Avšak hospodářská krize měla za následek rychlý nárůst nezaměstnanosti, stejně jako v ostatních autonomních oblastech. Nezaměstnanost v Katalánsku se na konci roku 2013 pohybovala okolo 22,3% a v rámci Španělska je podprůměrná. Dalším pozitivem je, že v tomto roce poprvé od krize Katalánsko zaznamenalo, jako jedna z mála oblastí pokles nezaměstnanosti.

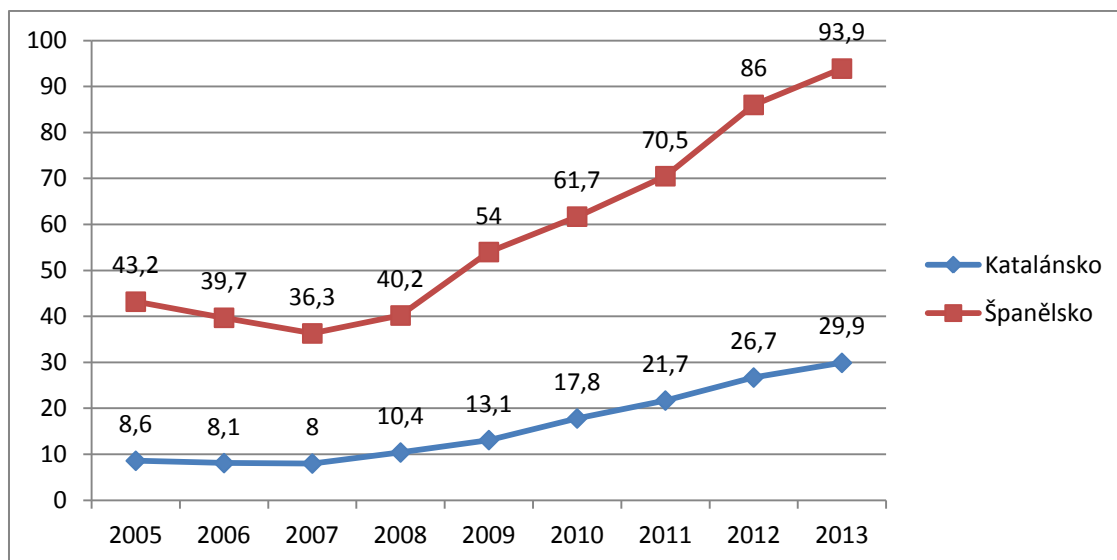
Problémová je i nezaměstnanost mladých Katalánců do 25 let, která činí 50,7%. Nejnižší míru nezaměstnanosti vykazují osoby ve věku nad 55 let a to 17,3%. Nejvyšší pokles zaměstnanosti zaznamenali v roce 2009 stavebnictví (18,4%) a průmysl (16,5%). Naopak nejnižší pokles zaměstnanosti byl ve službách a zemědělství, kde zaměstnanost shodně poklesla o 4,6%.

Zadluženost

Stejně jako Španělsko, má i Katalánsko problém se zadlužeností a jak již bylo popsáno v předchozím textu, bylo nuceno požádat centrální vládu o finanční výpomoc. Následující

graf znázorňuje vývoj veřejného dluhu Katalánska v procentech jeho HDP v letech 2005 až 2013.

Graf 17 – Srovnání vývoje veřejného dluhu v % HDP v Katalánsku a Španělsku v letech 2005-2013

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů Idescat

Od roku 2005 do roku 2007 katalánský dluh klesal. Hospodářská krize však odstartovala rychlý nárůst dluhu, který se v roce 2013 pohyboval okolo 29,9% katalánského HDP. Dluh Katalánska je ze všech autonomních oblastí nejvyšší. Dle podílu na regionálním HDP je třetí nejvyšší za Kastilií La Mancha a Valencii.

Vzhledem k ekonomické vyspělosti Katalánska a jeho kulturní odlišnosti připadá v úvahu jeho oddělení od Španělska. Katalánci se necítí být Španěly a naopak mají pocit, že je ekonomické problémy Španělska stahují dolů. Kdyby se Katalánsko oddělilo, výší HDP na obyvatele by bylo sedmou zemí EU.

Ekonomická výhodnost případné nezávislosti pro Katalánsko je ovšem sporná. Obchodní vazby se zbytkem Španělska jsou pro Katalánsko zásadní. Příkladem může být vztah s Andalusií, která je jedním z největších dovozců katalánského zboží. Katalánsko je sice čistým plátcem do centrálního rozpočtu, ale velká část jeho příspěvků umožňuje chudším španělským regionům dovážet katalánské výrobky.

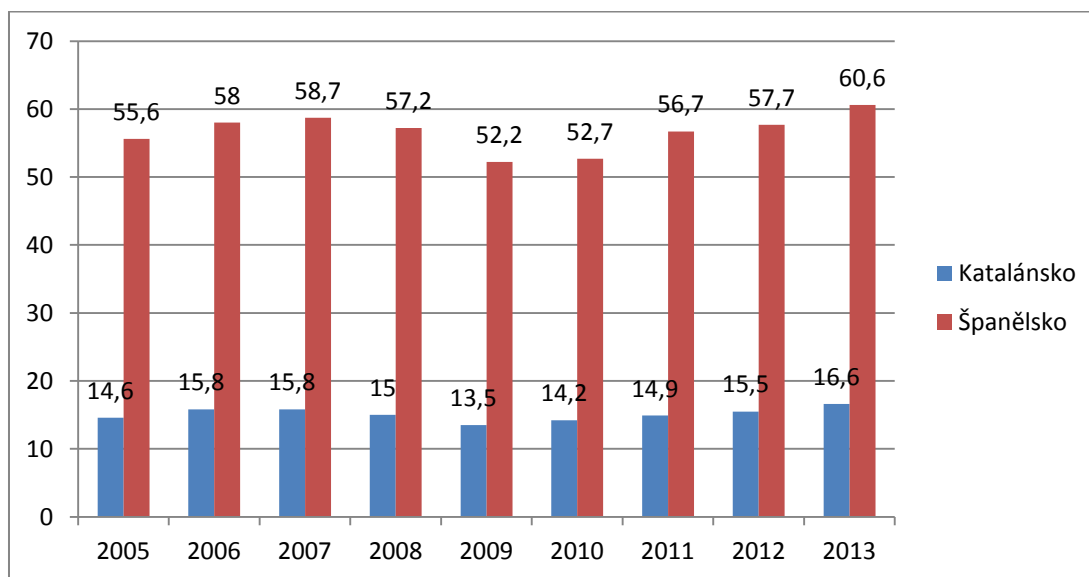
Dalším problémem Katalánska je výše popsané zadlužení a půjčky poskytnuté centrální vládou na jejich splacení. Odtržení od Španělska by však také znamenalo vystoupení z EU a eurozóny, což by mělo na Katalánsko neblahý ekonomický vliv, vzhledem k jeho závislosti na trzích EU. (Pilip, 2012)

4.3. Cestovní ruch

Katalánsko tradičně patří mezi nejnavštěvovanější španělské destinace a autonomní oblasti s nejvyššími příjmy z cestovního ruchu. V roce 2013 navštívilo Katalánsko 16,6 milionů zahraničních turistů, což značilo nárůst o 7,1%. Z čehož polovina zahraničních turistů zamíří do Barcelony a 21% na pobřeží Costa Brava. Cestovní ruch Katalánska se na celkovém HDP podílí zhruba 12%. Nejvíce turistů do Katalánska přijíždí z Francie, Velké Británie a Německa. Do Katalánska zavítá až 42,9% Francouzů a 31,8% Italů, kteří přijedou do Španělska. Nejvíce se na růstu příjezdů podíleli Němci, Francouzi, Rusové a Japonci. Nejvyšší pokles příjezdů naopak zaznamenali Nizozemci a Italové. (Idescat, 2014)

Následující graf znázorňuje vývoj příjezdů zahraničních turistů do Katalánska v letech 2005 až 2013.

Graf 18 – Srovnání vývoje příjezdů zahraničních turistů do Španělska a Katalánska v letech 2005-2013

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů Idescat

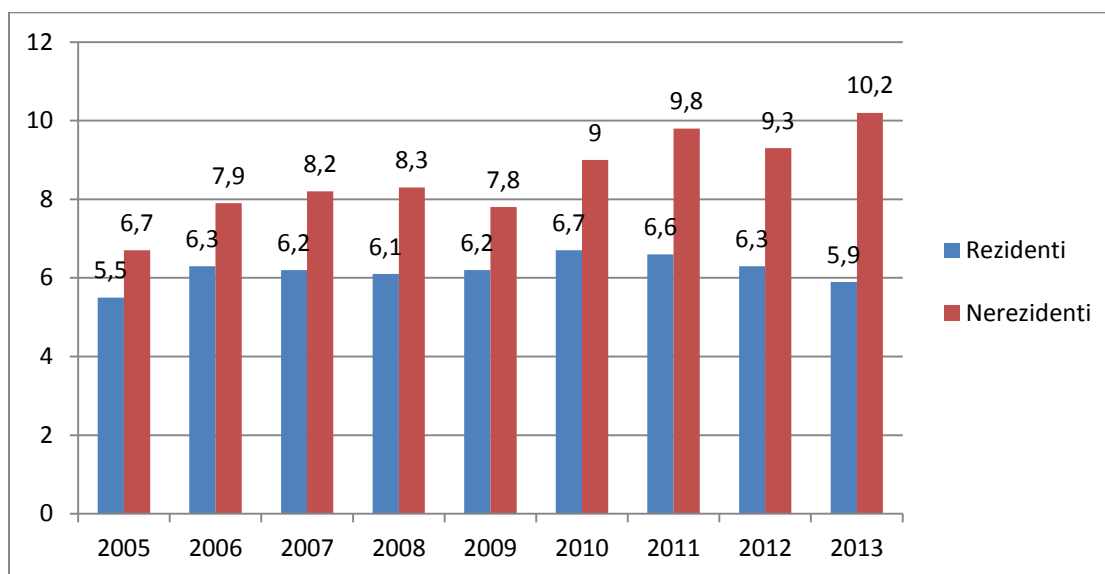
Z grafu je patrné, že vývoj katalánského cestovního ruchu kopíruje vývoj španělského cestovního ruchu. Do roku 2007 příjezdový cestovní ruch Katalánska rostl. V letech 2008 a 2009 nastal v důsledku krize, kterou procházely zdrojové trhy, pokles příjezdů. V následujícím období však opět nastal růst příjezdů, který vyvrcholil v roce 2013 tím, že se příjezdy dostaly na své historické maximum.

Nejvyužívanějším dopravním prostředkem pro cesty do Katalánska bylo letadlo (67%). Tento podíl je zhruba o 13% nižší, než je národní průměr. Silniční dopravu využilo 30% turistů, což bylo nejvíce ze všech autonomních oblastí. Důvodem je vysoký podíl turistů z Francie, kteří ke svým cestám ve velké míře využívají své automobily. Až 68,3% turistů, kteří přijeli do Katalánska, se ubytovalo v hotelu. Na druhém místě je s podílem 11,5% ubytování u příbuzných či známých. (Frontur, 2013: 103)

Co se týče domácího cestovního ruchu, Katalánsko je druhou nejoblíbenější destinací domácích turistů hned po Andalusii. Do Katalánska zavítalo 22,2 milionů turistů, z čehož 4,1 milionů pocházelo z jiných autonomních oblastí a 18,1 milionů z jiných provincií Katalánska. Celkový počet mezinárodních turistů tak činil 36,7 milionů. (Generalitat de Catalunya, 2013: 24)

Vzhledem k faktu, že nejčastějším typem bylo ubytování u rodiny a přátel či ve vlastním ubytování, nebylo možné přesně dohledat vývoj domácího cestovního ruchu v období krize. Jedinou dostupnou informací je fakt, že domácí cesty od roku 2007 do roku 2012 poklesly o více než 3 miliony. Z tohoto důvodu je níže uveden graf zobrazující pouze vývoj ubytování domácích a zahraničních turistů v hotelech.

Graf 19 – Srovnání vývoje ubytování se domácími a zahraničními turisty v hotelech v letech 2005-2013

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů Idescat

Z grafu je patrné, že katalánský domácí cestovní ruch byl krizí zasažen více než příjezdový. V letech 2005 a 2006 můžeme vzhledem k ekonomickému růstu Katalánska pozorovat i růst ubytování v hotelech. Nejvyšší nárůst ubytování v hotelech nastal v roce 2010 též z důvodu zlepšující se ekonomické situace. Naopak nejvyšší pokles nastal v roce 2013, kdy jak již víme, značně poklesl domácí cestovní ruch Španělska a lze předpokládat i pokles katalánského domácího cestovního ruchu.

Návštěvníci Katalánska se obdobně jako návštěvníci Španělska vyznačují vysokou destinační věrností. Až 95,3% návštěvníků přijelo do Katalánska nejméně dvakrát. Ostatní autonomní oblasti dosahují destinační věrnosti na úrovni 77,7%.

Krise měla vliv i na příjezdy výletníků, jejichž příjezdy poklesly nejvíce v letech 2008 a 2009. Své původní úrovně před krizí, která činila 29,9 milionů, dosáhly až v roce 2013. Do Katalánska v tomto roce přicestovalo 12,8 milionů zahraničních výletníků, což znamenalo pokles o 2,4%. Naopak nárůst zaznamenaly příjezdy domácích výletníků. (Idescat, 2014)

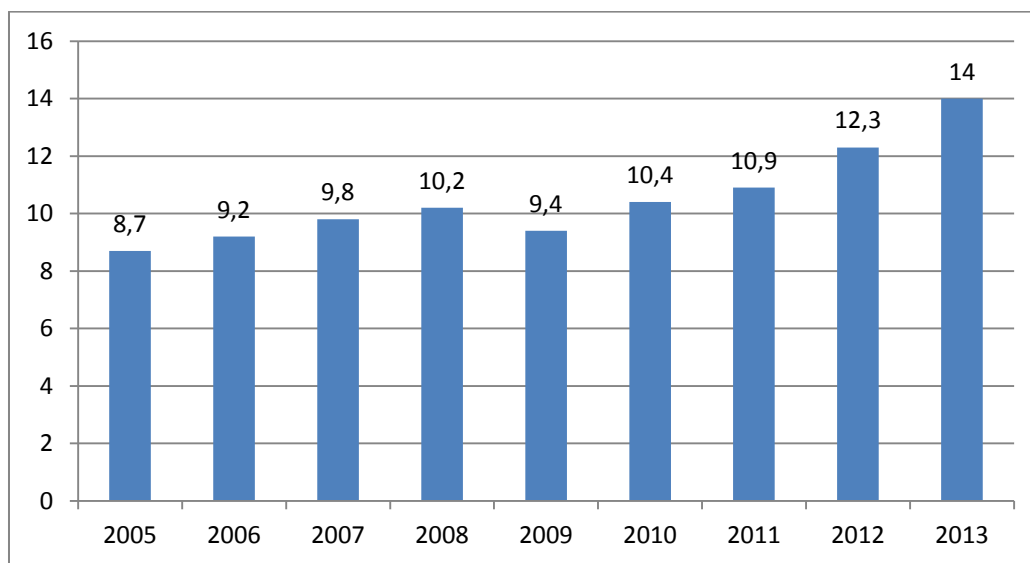
Největší pokles příjezdů v období krize zaznamenal motiv relaxace a odpočinku, za kterým také přijíždí nejvíce turistů. Naopak vzrostl počet turistů cestujících do Katalánska za rodinou, zdravím a nákupy.

Katalánci mají největší podíl i na výjezdovém cestovním ruchu do zahraničí, ať už jde o turisty či výletníky. Na celkových výjezdech Španělů do zahraničí se podílí zhruba 28,3%. (Familitur, 2013: 63)

V roce 2012 bylo Katalánsko opět na první pozici v příjmech. Katalánsko se na příjmech Španělska z cestovního ruchu podílí 25%. Příjmy z příjezdového cestovního ruchu činily 12,3 miliard euro a oproti předchozímu roku vzrostli o 14,2%. V porovnání s Kanárskými ostrovy, které jsou na druhé pozici, jsou jeho příjmy o 2,5 miliardy vyšší. Průměrné výdaje na pobyt se pohybovaly okolo 877 euro a průměrné denní výdaje okolo 122 euro. Tato čísla jsou výrazně nižší, než celostátní průměr, s čímž se Katalánsko potýká již delší dobu. (Egatur, 2013: 100)

Níže uvedený graf zachycuje příjmy Katalánska v miliardách euro z příjezdového cestovního ruchu.

Graf 20 – Příjmy Katalánska z příjezdového cestovního ruchu v miliardách euro v letech 2005-2013

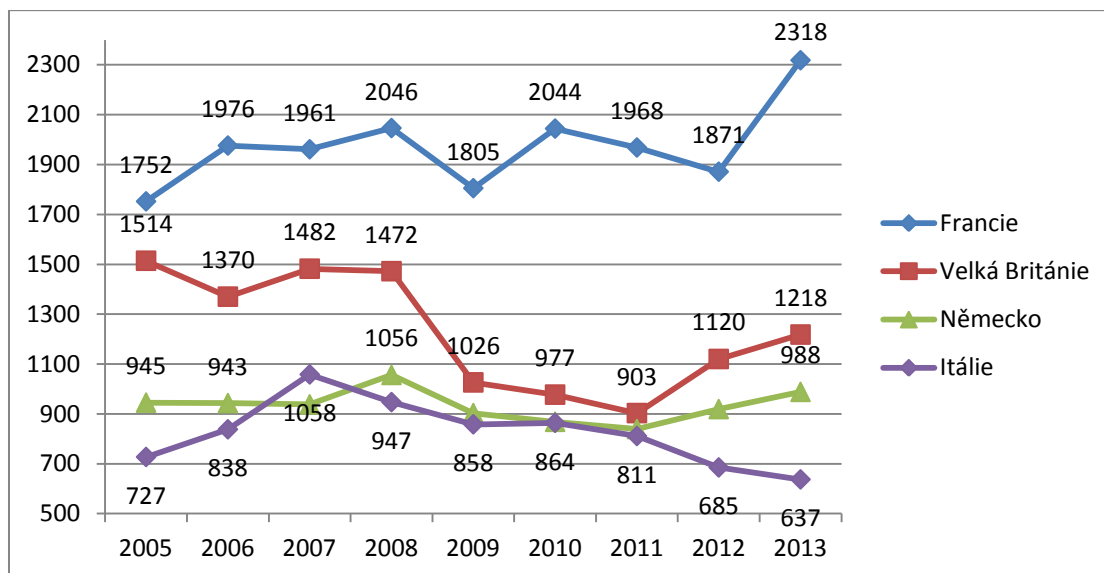

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů Idescat

Katalánsko zaznamenalo v důsledku krize pokles zahraničních příjmů pouze v roce 2009, a to o 6,7%. Již v následujícím roce však příjmy přesáhly svoji předkrizovou úroveň a nadále rostou. Nejvyšší podíl na růstu příjmů mají Rusové a Američané. Rusové dokonce v roce 2012 zvýšili své výdaje o 56,8%, čímž překonali Německo a stali se tak třetím největším zdrojovým trhem Katalánska. (Frontur, 2013: 105)

Tradičně nejvyšší celkové výdaje v Katalánsku mají Francouzi, Britové, Němci a Italové. Následující graf zobrazuje vývoj celkových výdajů jednotlivých zemí v milionech euro v letech 2005 až 2013.

Graf 21 – Srovnání vývoje mezinárodních příjmů Katalánska v miliardách euro dle zdrojových zemí v letech 2005-2013

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů Idescat

Z grafu je patrné, že nejvíce se krize dotkla výdajů Britů, jejichž výdaje v roce 2009 poklesly o 400 milionů a doposud nedosáhly své původní úrovně před krizí. Naopak nejméně se krize dotkla Němců. V roce 2009 výrazně poklesly i výdaje Francouzů, ale již v následujícím roce se dostaly na svoji původní úroveň. Výdaje Italů nepřetržitě klesají. Z výše uvedeného lze vyvodit závěr, že krize měla vliv na strukturu příjmů Španělska z cestovního ruchu.

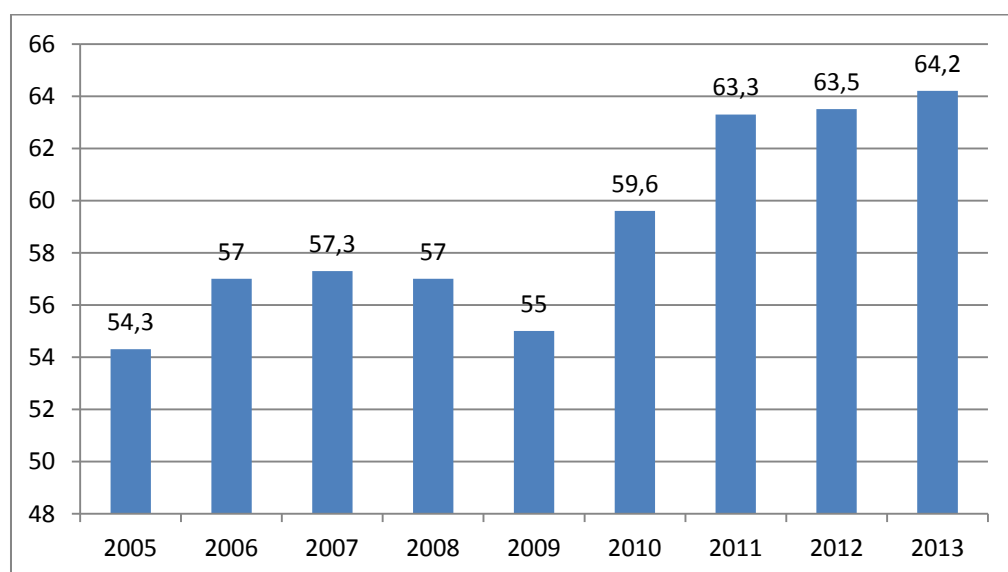
Ačkoli má Francie nejvyšší celkové výdaje, průměrné výdaje na osobu (560 euro) a průměrné výdaje na osobu na den (79 euro) patří k nejnižším. Tyto výdaje jsou dokonce nižší než výdaje Italů. Nejvyšší výdaje na osobu na den mají Japonci (332 euro), Američané (216 euro) a Rusové (175 euro). Na průměrné veličiny měla krize výrazně menší vliv a dokonce nepřerušila ani jejich růst. (Idescat, 2014)

Nejvyšší podíl na celkových výdajích mají výdaje na dopravu (25,2%) a výdaje spojené se zakoupením turistického balíčku služeb (24,5%). Výdaje na výlety se podílí 19,2%, výdaje na zajištění ubytování 17,2% a výdaje na stravování 13,8%. (Egatur, 2013: 101)

Příjmy z domácího cestovního ruchu činily 2,7 miliardy euro, z čehož 1 miliardu utratili návštěvníci z jiných autonomních oblastí a 1,7 miliardy utratili Katalánci. Celkový příjem z mezinárodního cestovního ruchu tak činil 15,2 miliardy a meziročně poklesl o 7%, především díky poklesu příjezdů Španělů.

Následující graf zachycuje vývoj počtu přenocování turistů v Katalánsku v milionech v letech 2005 až 2013.

Graf 22 – Vývoj počtu přenocování v Katalánsku v milionech v letech 2005-2013

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů Idescat

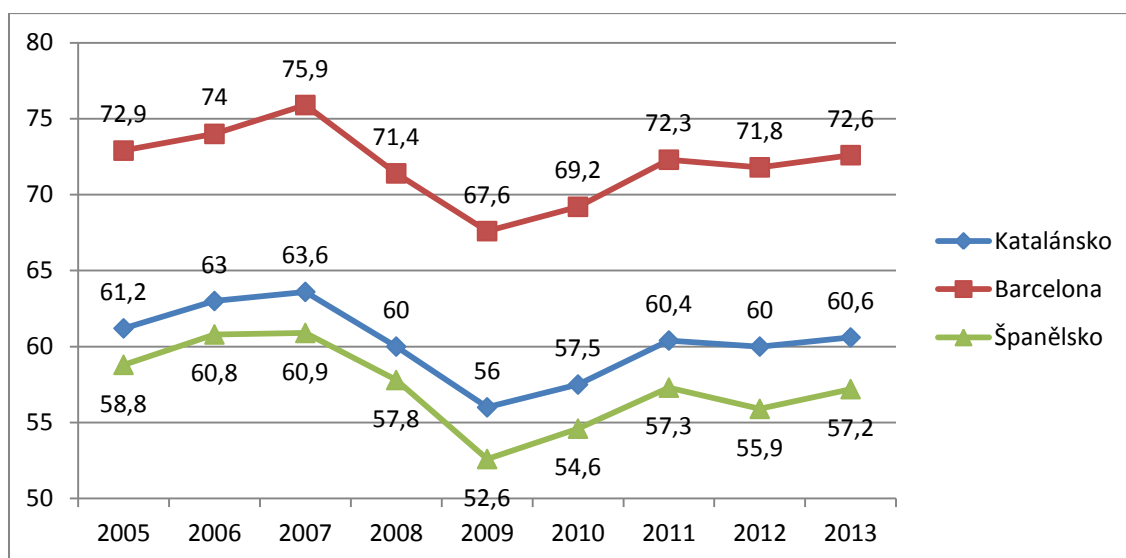
Do roku 2007 můžeme sledovat rostoucí tendence počtu přenocování. V roce 2008 počet přenocování z důvodů krize mírně poklesl. V roce 2009 se už jednalo o výraznější pokles, ale již následující rok dosáhl vyšší úrovně než před krizí a stále roste. V roce 2013 byl počet přenocování na území Katalánska historicky nejvyšší a dosahoval výše 64,3 milionů.

Problémem Katalánska je, že průměrný počet přenocování na jednoho turistu se řadí k nejnižším v rámci autonomních oblastí. Zatímco celkový počet přenocování roste, průměrná délka pobytu se zkracuje. V roce 2012 byl průměrný počet přenocování 7,2. Z čehož průměrný počet přenocování v hotelu se pohyboval okolo 5,3 nocí a v ostatních ubytovacích zařízeních 11,3. (Frontur, 2013: 102)

Na území Katalánska se nachází 5 437 ubytovacích zařízení a téměř 600 tisíc lůžek, z čehož je 52% hotelů. Na pobřeží se nachází až 80% ubytovacích kapacit. Z čehož 25% hotelů se nachází na pobřeží Costa Brava, 22% se nachází v Barceloně a 10% se nachází na pobřeží Costa Dorada. Nejvíce hotelů je v kategorii tří hvězd a nejméně je pětihvězdičkových hotelů. (Idescat, 2014)

Nejvyšší průměrné obsazenosti dosahovaly hotely v letech 2006 a 2007 a to zhruba 63%, což je obsazenost zhruba o 2,7% vyšší než je celonárodní průměr. Naopak nejnižší obsazenosti dosahovali v roce 2009, kdy se obsazenost pohybovala okolo 56%. Ačkoli počet přenocování již dosáhl své původní výše pře krizí, průměrná obsazenost se pohybuje okolo 60%. Pokles průměrné obsazenosti však nastal i v ostatních ubytovacích zařízeních. Tuto skutečnost zobrazuje následující graf.

Graf 23 – Srovnání vývoje obsazenosti hotelů v Katalánsku, Barceloně a Španělsku v letech 2005-2013

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů INE, Idescat

Důvodem proč se průměrná obsazenost nevrátila na původní úroveň či nevzrostla je růst počtu hotelů. Jejich počet se od roku 2006 do roku 2013 zvýšil o 226. Nejvyšší meziroční nárůst nastal ve velmi nevhodnou dobu a to v roce 2008. Je jasné, že hoteliéři začali hotely stavět dříve a nemohli vědět, že přijde hospodářská krize, ale měli si alespoň nechat vytvořit studii proveditelnosti. Z této studie by zjistili, jaký počet hotelů se v tomto roce plánuje otevřít a možná by své plány změnili.

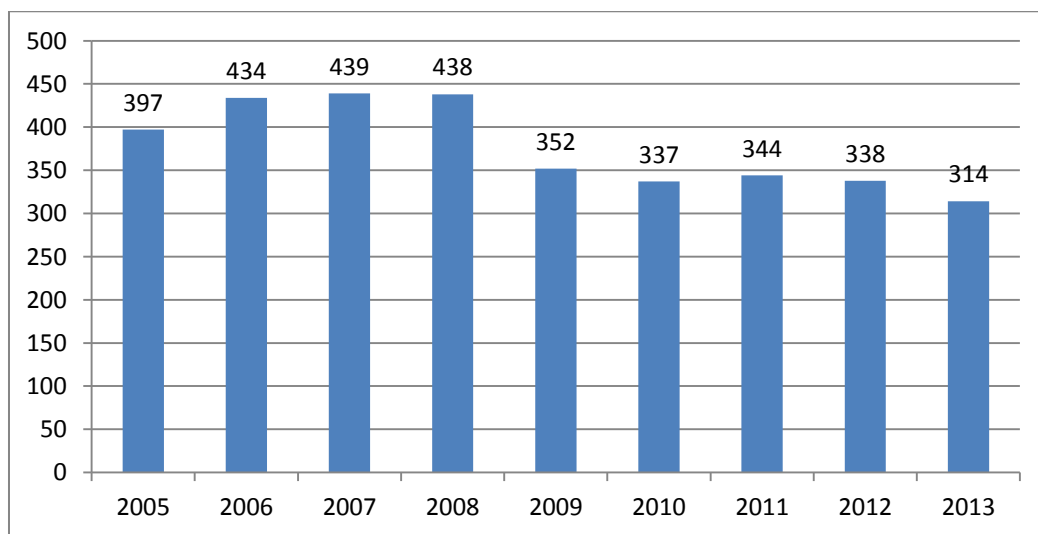
Počet hotelových pokojů v tomto období vzrostl o 41 tisíc. Počet ostatních ubytovacích zařízení se ve sledovaném období zvýšil o 573 a počet pokojů vzrostl o 42 tisíc. Nejvyšší přírůstek byl v kategorii pětihvězdičkových hotelů, jejichž počet se zvýšil dvojnásobně. V posledních letech však nastal útlum stavebnictví, což se projevilo i ve snížení nárůstu počtu ubytovacích zařízení. (Idescat, 2014)

Nejvyšší průměrnou obsazenost mají hotely v Barceloně a to v průměru o 12% vyšší než zbytek Katalánska. Na pobřeží Costa Dorada byla v roce 2013 průměrná obsazenost 65,6% a na pobřeží Costa Brava 56%, což jsou překvapivě nižší čísla než je průměrná obsazenost hotelů ve Španělsku.

Katalánsko se dlouhodobě drží na první pozici i v počtu zaměstnanců, kteří pracují v cestovním ruchu. V roce 2013 bylo v sektoru cestovního ruchu zaměstnáno 314 tisíc pracovníků, což bylo o 19,4% méně než v roce předchozím. Tento pokles je však nižší než pokles zaměstnanosti ve službách. Na zaměstnanosti v sektoru služeb se podílí zhruba 17% a na celkové zaměstnanosti 11%. Co se týče doby, na kterou byly smlouvy uzavírány, 73,1% byly smlouvy na dobu neurčitou. Hotelnictví se na celkové zaměstnanosti podílelo největší částí. Až 61,7% zaměstnaných v cestovním ruchu, bylo právě v hotelnictví. (Idescat, 2014)

Níže je uveden graf zachycující vývoj počtu zaměstnanců pracujících v oblasti cestovního ruchu v Katalánsku v tisících v letech 2005 až 2013.

Graf 24 – Vývoj zaměstnanosti v cestovním ruchu v Katalánsku v letech 2005-2013

Zdroj: vlastní zpracování z podkladů IET

Z grafu je patrné, že světová hospodářská krize měla zásadní vliv na zaměstnanost Katalánců v cestovním ruchu. Doposud se úroveň zaměstnanosti zdaleka nevrátila na svou původní úroveň a stále klesá. Vyhledky na letošní rok jsou však pozitivní a očekává se nárůst zaměstnanosti v cestovním ruchu.

Co se týče demografických charakteristik, pokles zaměstnanosti dopadl více na ženy než na muže. Nejvíce postiženou věkovou kategorií byly pracovníci ve věku 16-29 let. Z hlediska vzdělání krize zasáhla nejcitelněji pracovníky se středoškolským vzděláním a nejméně vysokoškolsky vzdělané. Největší pokles zaměstnanosti zaznamenala oblast dopravy (8,6%) a ostatní turistické aktivity (14,2%) jako je například práce v cestovní kanceláři. (IET, 2013: 108)

4.4. Perspektivy rozvoje cestovního ruchu Katalánska

Základním dokumentem, který určuje, jakým směrem se bude cestovní ruch Katalánska ubírat, je Strategický plán cestovního ruchu Katalánska na léta 2013 až 2016. Tento plán vychází z národního plánu cestovního ruchu do roku 2020. Katalánsko se v budoucnu chce zaměřit na přechod z kvantitativního vývoje na kvalitativní vývoj. Kvalitativní vývoj zahrnuje na jedné straně destinaci, která je co nejlépe schopna uspokojit potřeby turisty a zvyšuje tak svoji konkurenceschopnost. Na druhé straně turistu, který je schopen vytvořit přidanou hodnotu destinace v ekonomickém, kulturním i přírodním aspektu a napomoci tak k udržitelnosti destinace.

Hlavními prioritami programu je zlepšit udržitelnost a konkurenceschopnost destinací, zvýšit vedoucí postavení cestovního ruchu v ekonomice a zvýšit vliv cestovního ruchu na ekonomiku. Podle Generalitat de Catalunya (2013: 16) prioritními cíly v tomto směru jsou:

1. zvýšit průměrné denní výdaje turistů
2. zvýšit celkové příjmy z turismu
3. zvýšit výdaje turistů mimo hlavní turistickou sezónu
4. zvýšit počet přenocování turistů
5. zvýšit počet opakovaných návštěv
6. zvýšit míru spokojenosti turistů
7. snížit počet zastaralých ubytovacích zařízení

8. zlepšit pozici značky Katalánsko
9. zvýšit podíl méně navštěvovaných regionů na HDP
10. zlepšit využití přírodního a kulturního dědictví v rámci udržitelného rozvoje

Program rozvoje se skládá z pěti hlavních součástí, kterými jsou vytvoření strategického plánu a systému řízení, rozvoje destinací a produktů, organizace a řízení cestovního ruchu a oblast technologií, inovací a lidského kapitálu. Na každou z těchto částí je připraven speciální rozpočet. Výdaje jsou rozloženy do čtyř let a jejich celková výše se předpokládá na 15 miliard euro. Nejvyšší částka je připravena na rozvoj destinací a organizaci a řízení cestovního ruchu.

K dosažení efektivní strategie bylo nutné vytvořit tematické produkty, kterými jsou městský, kulturní, horský a přímořský cestovní ruch, produkty MICE, plavby a enogastronomický cestovní ruch. Vedlejšími produkty jsou cesty za luxusem, poznáním, velkými akcemi sportovního i kulturního charakteru, golfovým vyžitím, zdravotně orientovaný, sportovní a venkovský cestovní ruch. Tyto produkty jsou zaměřeny na hlavní zdrojové trhy, kterými jsou Katalánci, Španělé, Francouzi, Němci, Britové, Italové, země Beneluxu, severské státy, Rusové a Američani. Mezi vedlejší zdrojové trhy pak patří Portugalci, Irové, Rakušané, Číňané, Japonci a další. Podrobnější charakteristika je uvedena v příloze 1. (Generalitat de Catalunya, 2013: 20)

4.4.1. SWOT analýza

Na závěr kapitoly je zařazena SWOT analýza, která by měla určit budoucí směřování Katalánska. Měla by určit silné stránky a příležitosti, na které by se mělo Katalánsko zaměřit a slabé stránky a ohrožení, které by mohli činit problémy.

Silné stránky:

- velká různorodost a bohatství přírodních a kulturních památek
- evropský lídr sluneční a plážové turistiky
- velké množství kulturních a sportovních akcí
- strategická poloha a dobré napojení na evropské trhy
- široká nabídka ubytování

- kvalitní infrastruktura a úroveň veřejných služeb, která turistům poskytne dostatečný komfort a bezpečí
- rostoucí nabídka a poptávka cestovního ruchu zaměřená na kvalitu
- vysoká poptávka domácího cestovního ruchu
- značka Barcelona je jedna z nejcennějších na světě

Slabé stránky:

- model cestovního ruchu zaměřený více na kvantitu než kvalitu a to především na pobřeží, což se týká i nekontrolovaného rozvoje stavebnictví
- degradace přírodního prostředí
- nízká kvalita poskytovaných služeb a nízká znalost jazyků
- zastaralá nabídka ubytovacích kapacit a jejich nízká energetická účinnost
- roztržitost a nedostatečná koordinace soukromých a veřejných činitelů
- nízké využití nových technologií a inovací
- špatná dostupnost statistických informací
- omezená letecká dostupnost ze vzdálených států a vysoká závislost na evropských trzích
- ztrátové hospodaření turistických centrál
- nedostatečné finanční zdroje a nízký vliv destinačního managementu

Příležitosti:

- růst světového cestovního ruchu a rozšiřování se zdrojových trhů
- vysoká poptávka po přímořském cestovním ruchu, ale nutnost vytvářet nové produkty pro uspokojení a udržení si klienta
- zvýšené využívání nových informačních technologií turisty
- orientace na udržitelný cestovní ruch
- globální oteplování může prodloužit turistickou sezónu
- budování mezinárodní image Katalánska, jako destinace zaměřené na tradici i modernitu
- posílení spolupráce mezi jednotlivými subjekty cestovního ruchu
- podpora cestovního ruchu jako strategického odvětví EU

Hrozby:

- zvýšená globální konkurence
- rostoucí sociální nepokoje v důsledku krize
- klimatické změny, které budou mít vliv na rozmanitost zdrojů a zvýšení konkurenceschopnosti severu
- ekonomická krize ve zdrojových zemích
- růst cen v dopravě
- nemožnost dokončit započaté plány kvůli změnám v politice
- rozpočtová omezení, která mohou omezit rozsah plánu

Z výše uvedeného tedy vyplývá, že by Katalánsko mělo využít růstu mezinárodního cestovního ruchu a zaměřit se především na zvýšení podílu turistů ze vzdálenějších zemí, kteří mají i vyšší útratu. Jak již bylo řečeno, Katalánsko chce přejít od kvantity ke kvalitě, což v tomto případě znamená méně turistů, ale vyšší příjmy z mezinárodního cestovního ruchu. V tomto směru je vhodné zaměřit se kromě USA, Ruska a Japonska i na čínskou klientelu, jejíž útrata se každoročně zvyšuje.

Naopak pozor by si mělo dát na růst globální konkurence. Z tohoto důvodu by se mělo zaměřit na modernizaci ubytovacích kapacit, vytvoření atraktivních produktů a zlepšení jazykových dovedností zaměstnanců pracujících v cestovním ruchu.

Závěr

V období od světové hospodářské krize zaznamenalo Španělsko výrazné zhoršení v celé řadě ekonomických oblastí, což se projevilo ve zhoršení většiny makroekonomických ukazatelů. Nejvíce krize zasáhla oblast stavebnictví a bankovní sektor, jež se podílel na financování stavebního rozvoje. Nejvýznamnějším problémem je však prudký nárůst nezaměstnanosti, který sužuje všechny oblasti ekonomiky. V souvislosti se zhoršením ekonomické situace Španělů, poklesla i vnitřní poptávka, což se též projevilo na poklesu hrubého domácího produktu.

Výrazný propad zažila i oblast cestovního ruchu. Velké množství Španělů přišlo o práci v cestovním ruchu, poklesly zahraniční příjezdy a příjmy. Pokles zažil i výjezdový a domácí cestovní ruch. Problémem španělského národního cestovního ruchu jsou spíše než samotná hospodářská krize její následky. Zatímco zahraniční příjezdy a příjmy se z krize již vzpamatovaly a v roce 2013 dosáhly své historicky nejvyšší úrovně, národní cestovní ruch zaznamenal nejnižší úroveň za poslední období.

Cílem diplomové práce bylo zhodnotit vývoj cestovního ruchu v Katalánsku v období po světové hospodářské krizi. Jaký byl vliv krize na cestovní ruch a jaké změny v této oblasti nastaly. Zda měla krize negativní dopad na cestovní ruch a ten zaznamenal pokles jako ostatní oblasti katalánské ekonomiky či naopak mohl cestovní ruch pomoci Katalánsku dostat se z dlouhodobé recese.

Světová hospodářská krize měla neblahý vliv i na ekonomiku a cestovní ruch Katalánska. V letech 2008 a 2009 poklesl počet zahraničních příjezdů turistů do Katalánska o více než 2 miliony. Svoji původní úroveň z období před krizí překonaly až v roce 2013. Shodný vývoj lze pozorovat i u příjezdů výletníků, jejichž počet se v tomto období snížil téměř o 3 miliony.

V oblasti příjmů z mezinárodního cestovního ruchu se Katalánsku dařilo o něco lépe. Příjmy z příjezdového cestovního ruchu poklesly pouze v roce 2009 a hned v následujícím roce překonaly svoji úroveň před krizí.

Vliv krize se projevil i ve struktuře hlavních zdrojových trhů katalánského cestovního ruchu. Nejvíce se krize dotkla výdajů Britů, jejichž výdaje v roce 2009 poklesly o 400 milionů euro a

doposud nedosáhly své původní úrovně před krizí. Naopak nejméně se krize dotkla Němců. V roce 2009 výrazně poklesly i výdaje Francouzů, kteří jsou hlavním zdrojovým trhem Katalánska. Ale již v následujícím roce se výdaje dostaly na svoji původní úroveň. Nejvyšší podíl na růstu příjezdů mají ovšem vzdálenější trhy jako je Rusko či USA, jejichž podíl se na celkových příjmech Katalánska z cestovního ruchu každým rokem zvyšuje.

Pokles přenocování byl dalším dopadem krize na katalánský cestovní ruch. Nebyl však nijak dramatický a již v roce 2010 byla jeho hodnota vyšší než před krizí. Problémem Katalánska je však fakt, že průměrný počet přenocování na jednoho turistu se řadí k nejnižším v rámci autonomních oblastí. Zatímco celkový počet přenocování roste, průměrná délka pobytu se zkracuje.

Průměrná obsazenost hotelů poklesla v letech 2008 a 2009 o více než 7% a doposud nedosáhla své předkrizové úrovně. Důvodem poklesu obsazenosti není pouze krize, ale též nevhodně naplánovaný růst počtu hotelů a to především v nejvyšší kategorii, jejichž počet se v období krize zdvojnásobil.

Katalánsko také zasáhl pokles zaměstnanosti v oblasti cestovního ruchu, který dopadl více na ženy než na muže. Nejvíce postiženou věkovou kategorií byly pracovníci ve věku 16-29 let. Z hlediska vzdělání krize zasáhla nejcitelněji pracovníky se středoškolským vzděláním a nejméně vysokoškolsky vzdělané. Největší pokles zaměstnanosti zaznamenala oblast dopravy a ostatní turistické aktivity jako je například práce v cestovní kanceláři. Avšak spolu s růstem příjezdového cestovního ruchu se v následujících letech předpokládá i růst zaměstnanosti.

Závěrem lze tedy říci, že katalánský cestovní ruch má to nejhorší za sebou a většina oblastí se již z následků krize vzpamatovala. Cestovní ruch je jednou z mála oblastí, která napomáhá Katalánsku vymanit se z dlouhodobé recese, avšak není všemocný.

Do budoucna by se Katalánsko mělo zaměřit na zvýšení podílu turistů ze vzdálenějších zdrojových trhů jako je Rusko, USA, Japonsko a Čína. Tyto zdrojové trhy mají totiž vyšší průměrnou útratu, než současné hlavní zdrojové trhy Katalánska.

Použitá literatura

Knižní publikace

- [1] HESKOVÁ, M. Cestovní ruch: pro vyšší odborné a vysoké školy. 1. vydání. Praha: Fortuna, 2006. 223s. ISBN 978-80-7168-948-3.
- [2] INDROVÁ, J. a kol. Cestovní ruch: (základy). 1. vydání. Praha: Oeconomica, 2007. 199 s. ISBN 978-80-245-1252-5.
- [3] JAKUBÍKOVÁ, D. Marketing v cestovním ruchu. 1. vydání. Praha: Grada, 2009. 288 s., ISBN 978-80-247-3247-3.
- [4] PALATKOVÁ, M. Mezinárodní cestovní ruch. 1. vydání. Praha: Grada, 2011. 221 s., ISBN 978-80-247-3750-8.
- [5] PALMER, J. Všechno o Zemi: místopisný průvodce světem. 1. vydání. Praha: Reader's Digest Výběr, 1998. 768 s. ISBN 80-86196-01-1.
- [6] RUSMICHOVÁ L, SOUKUP, J. Makroekonomie základní kurs. 5. vydání. Praha: Melandrium, 2002. 167 s. ISBN 80-86175-24-3.

Internetové zdroje

- [7] BANCO DE ESPANA. Cuadros Estadísticos de Balanza de Pagos [online]. 2013 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://www.bde.es/f/webbde/SES/Secciones/Publicaciones/PublicacionesAnuales/BalanzaPagos/12/Fich/bp2012-cap4.pdf>
- [8] BANKIA. Creación del grupo Bankia [online]. 2012 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://www.bankia.com/es/quienes-somos/sobre-nosotros/origen/>
- [9] CIA. The World Factbook [online]. 2014 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/sp.html>
- [10] CNN. Islas Canarias pedirá rescate a España [online]. 5. 10. 2012 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://www.cnnexpansion.com/economia/2012/10/05/islas-canarias-pedira-rescate-a-espana>
- [11] ČESKÁ TELEVIZE. Španělská vláda po dobu krize zmírní zákon o vystěhování neplatičů [online]. 13. 11. 2012. [cit. 2014-19-04] Dostupné z: <http://www.cesktelevize.cz/ct24/ekonomika/203315-spanelska-vlada-po-dobu-krize-zmirni-zakon-o-vystehovani-neplaticu/>
- [12] EGATUR Y FRONTUR. Encuesta de Movimientos Turísticos en Fronteras [online]. 2013. [cit. 2014-19-04] Dostupné z: <http://www.iet.tourspain.es/es->

ES/estadisticas/egatur/Anuales/Movimientos%20Tur%C3%ADsticos%20en%20Fronteras%20(Frontur)%20y%20Encuesta%20de%20Gasto%20Tur%C3%ADstico%20(Egatur)%202012.pdf

[13] EL PAÍS. El FMI prevé una década perdida para la economía española [online]. 19. 4. 2012 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: http://economia.elpais.com/economia/2012/04/19/actualidad/1334862142_848426.html

[14] EL PAÍS. El salario medio en España es un 15,34% inferior al de la Unión Europea [online]. 21. 5. 2013 [cit. 2014-19-04] Dostupné z: http://economia.elpais.com/economia/2013/05/21/actualidad/1369146792_608397.html

[15] EUROAKTIV. Španělsko v lednu opustí program EU na záchranu bank [online]. 18. 11. 2013 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://www.euractiv.cz/ekonomika-a-euro/clanek/spanelsko-v-lednu-opusti-program-eu-na-zachranu-bank-011297>

[16] EUROSTAT. General government deficit [online]. 17. 10. 2013 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=teina200>

[17] EUROSTAT. General government gross debt [online]. 17. 10. 2013 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&plugin=1&language=en&pcode=teina225>

[18] EUROSTAT. Inflation rate [online]. 17. 10. 2013 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&plugin=1&language=en&pcode=tec00118>

[19] EUROSTAT. Migration and migrant population statistics [online]. 2013 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/Migration_and_migrant_population_statistics

[20] EUROSTAT. Unemployment rate [online]. 7. 4. 2014 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=une_rt_a&lang=en

[21] EXPORT.CZ Španělsko. 31. 5. 2013 [cit. 2014-19-04]. <http://www.export.cz/evropa/spanelsko/spanelsko-ekonomicka-charakteristika-zeme>

[22] EVROPSKÁ KOMISE. Spain [online]. 2014 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: http://ec.europa.eu/economy_finance/eu/forecasts/2014_winter/es_en.pdf

- [23] FAMILITUR. Encuesta de Movimientos Turísticos de los Españoles [online]. ITE. 2013 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://www.iet.tourspain.es/es-ES/estadisticas/familitur/Anuales/Informe%20anual%20de%20Familitur.%20A%C3%B1o%202012.pdf>
- [24] GENERALITAT DE CATALUNA. Plan Estratégico de Turismo de Cataluña 2013-2016 y Directrices Nacionales de Turismo 2020 [online]. 6. 2013 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: http://www20.gencat.cat/docs/empresaocupacio/20%20-%20Turisme/Observatori%20turisme/Recerca%20i%20estudis/Documents/Arxius/pla_cas.pdf
- [25] IDESCAT. Economía, Turismo [online]. 2014 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://www.idescat.cat/es/mapa.html#economia>
- [26] IET. España en Europa [online]. 2013 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://www.iet.tourspain.es/es-ES/estadisticas/analisisturistico/espanaeneuropa/anuales/Espa%C3%B1a%20en%20Europa%202012.pdf>
- [27] IET. Ficha de Coyuntura [online]. 2012. Dostupné z: <http://www.iet.tourspain.es/es-ES/estadisticas/fichadecoyuntura/paginas/default.aspx>
- [28] INE. Encuesta de Poblacion Activa [online]. 2013 [cit. 2014-19-04] Dostupné z: <http://www.ine.es/jaxiBD/menu.do?L=0&divi=EPA&his=1&type=db>
- [29] INE. España en Cifras. [online]. 2013 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: http://www.ine.es/prodyser/espa_cifras/2013/index.html#12
- [30] INE. Informe anual de Empleo en el sector turístico. Año 2005-2012 [online]. [cit. 2014-19-04] Dostupné z: <http://www.iet.tourspain.es/es-ES/estadisticas/otrasestadisticas/empleoturistico/encuestapoblacion/Informes/Informe%20anual%20de%20la%20EPA%20en%20el%20sector%20tur%C3%ADstico.%20A%C3%B1o%202012.pdf>
- [31] INE. Ocupados y parados por sexo. Tasas de actividad y paro [online]. 2012 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://www.ine.es/daco/daco42/daco4211/epapro0412.pdf>
- [32] MIKULKA, M. Přehledně: Španělské banky se v krizi spojují. Jen jednička trhu zůstává bez fúze. [online]. 15. 6. 2012 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://byznys.ihned.cz/c1-56127800-prehledne-spanelske-banky-se-v-krizi-spojuji-jen-jednicka-trhu-zustava-bez-fuze>
- [33] MINETUR. Estructura de la Industria por ramas de Actividad [online]. 17. 01. 2014 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: http://www.minetur.gob.es/es-ES/IndicadoresyEstadisticas/DatosEstadisticos/III.%20Industria/III_10.pdf

- [34] MZV. Katalánsko. 16. 4. 2014 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: http://www.mzv.cz/madrid/cz/obchod_a_ekonomika/obchod_cr_s_autonomnimi_oblastmi/katalansko/index.html
- [35] OECD. Economic Survey of Spain 2012 [online]. 2012 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/economy/economic-survey-spain.htm>
- [36] OECD. The Autonomous Region of Catalonia, Spain, [online]. 2010 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://www.oecd.org/edu/imhe/46826969.pdf>
- [37] PILIP, I. Volby, které nic nevyřešily[online]. 26. 11. 2012 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://pilip.blog.ihned.cz/c1-58774550-volby-ktere-nic-nevyresily>
- [38] REUTERS. Spain's debt-to-GDP ratio rises to 94 percent in 2013[online]. 17. 2. 2014 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://uk.reuters.com/article/2014/02/17/uk-spain-debt-idUKBREA1G0J520140217>
- [39] SLAVÍKOVÁ, P. Současný trend katalánského nacionalismu [online]. *E-polis.cz*, 11. 11. 2011. [cit. 2014-04-10]. Dostupné z <http://www.e-polis.cz/ze-zahranicniho-deni/672-soucasny-trend-katalanskeho-nacionalismu.html>
- [40] SPAIN COUNTRY PROFILE. PESTLE Analysis [serial on the Internet]. 6. 2012, [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: Hospitality & Tourism Complete.
- [41] SPAIN COUNTRY PROFILE. Spain: Country Analysis report. [serial on the Internet]. 2. 2009. [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: Hospitality & Tourism Complete.
- [42] THE WORLD BANK. GDP growth (annual %). 2014 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD.ZG/countries?display=graph>
- [43] THE GUARDIAN. Spain's unemployment rise tempers green shoots of recovery [online]. 23. 1. 2014 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://www.theguardian.com/world/2014/jan/23/spain-unemployment-rise-26-percent>
- [44] UNWTO. Tourism Highlights, 2013 Edition [online]. 2010 - 2013 [cit. 2014-19-04] Dostupné z: <http://mkt.unwto.org/publication/unwto-tourism-highlights-2013-edition>
- [45] WEF. Travel and Tourism Competitiveness Report 2013 [online]. 2013 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://www.weforum.org/issues/travel-and-tourism-competitiveness>
- [46] WEF. The Global Competitiveness Report 2013-2014 [online]. 2014 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: <http://www.weforum.org/reports/global-competitiveness-report-2013-2014>
- [47] WTTC. Travel and Tourism Economic Impact: Spain 2014 [online]. 2014 [cit. 2014-19-04]. Dostupné z: http://www.wttc.org/site_media/uploads/downloads/world2013_1.pdf

Seznam tabulek, obrázků a grafů

Seznam tabulek

Tabulka 1 - Hlavní světové destinace dle mezinárodních příjezdů v milionech.....	19
Tabulka 2 - Hlavní světové destinace dle mezinárodních příjmů v miliardách dolarů.....	20
Tabulka 3 - Nejvýznamnější zdrojové země pro mezinárodní cestovní ruch	21
Tabulka 4 - Výdaje domácích turistů na cestovní ruch ve Španělsku v letech 2009-2012.....	52

Seznam obrázků

Obr. 1 - Autonomní oblasti Španělska	23
--	----

Seznam grafů

Graf 1 - Vývoj mezinárodních příjezdů a příjmů v letech 2005-2012	17
Graf 2 - Srovnání vývoje reálného HDP ve Španělsku, EU-28 a světě v letech 2004-2013 ...	27
Graf 3 - Podíl sektorů na HDP v roce 2012	30
Graf 4 - Srovnání nezaměstnanosti ve Španělsku, EU-28 a ve světě v letech 2004-2013.....	32
Graf 5 - Srovnání míry inflace ve Španělsku, EU-28 a ve světě v letech 2004-2013.....	34
Graf 6 - Srovnání veřejného dluhu v % HDP ve Španělsku a EU-28 v letech 2004-2013	36
Graf 7 - HDP na obyvatele dle autonomních oblastí v roce 2012 v eurech	38
Graf 8 - Míra nezaměstnanosti dle autonomních oblastí 2012.....	39
Graf 9 - Vývoj přímého podílu cestovního ruchu na HDP Španělska v letech 2004-2014	42
Graf 10 - Vývoj přímé zaměstnanosti v cestovním ruchu Španělska v letech 2004-2014.....	44
Graf 11 - Vývoj počtu příjezdů v milionech a meziroční změny v % v letech 2004-2013.....	45
Graf 12 - Vývoj národního cestovního ruchu Španělska v letech 2005-2013	48
Graf 13 - Vývoj příjmů z příjezdového cestovního ruchu a výdajů na výjezdový cestovní ruch v letech 2004-2013 v miliardách eur	51
Graf 14 - Hlavní oblasti koncentrace příjezdového cestovního ruchu v roce 2012	54
Graf 15 - Srovnání vývoje reálného HDP ve Španělsku a Katalánsku v letech 2005-2013	58
Graf 16 – Srovnání vývoje míry nezaměstnanosti v Katalánsku a Španělsku v letech 2005-2013.....	61
Graf 17 – Srovnání vývoje veřejného dluhu v % HDP v Katalánsku a Španělsku v letech 2005-2013.....	62
Graf 18 – Srovnání vývoje příjezdů zahraničních turistů do Španělska a Katalánska v letech 2005-2013.....	63

Graf 19 – Srovnání vývoje ubytování se domácími a zahraničními turisty v hotelech v letech 2005-2013.....	65
Graf 20 – Příjmy Katalánska z příjezdového cestovního ruchu v miliardách euro v letech 2005-2013.....	66
Graf 21 – Srovnání vývoje mezinárodních příjmů Katalánska v miliardách euro dle zdrojových zemí v letech 2005-2013	67
Graf 22 – Vývoj počtu přenocování v Katalánsku v milionech v letech 2005-2013	68
Graf 23 – Srovnání vývoje obsazenosti hotelů v Katalánsku, Barceloně a Španělsku v letech 2005-2013.....	69
Graf 24 – Vývoj zaměstnanosti v cestovním ruchu v Katalánsku v letech 2005-2013	70

Přílohy

Příloha 1 – Zdrojové trhy Katalánska a pro ně vytvořené produkty

[illegible]